

Jaana Hämäläinen
Iida Lehti

Vastaanottokeskuksesta omaan kotiin

Tukea itsenäistymiseen nuoria kuunnellen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

10.4.2017

Tekijä(t) Otsikko	Jaana Hämäläinen, Iida Lehti Vastaanottokeskuksesta omaan kotiin – Tukea itsenäistymiseen nuoria kuunnellen
Sivumäärä Aika	53 sivua + 9 liitettä Huhtikuu 2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi (AMK)
Ohjaaja(t)	Yliopettaja Arto Salonen Lehtori Seija Mäenpää
<p>Tämä monimuotoinen opinnäytetyö koostui kuudesta <i>Vokista omaan kotiin</i> -ryhmätapaamisesta yksintulleiden alaikäisten vastaanottokeskuksessa asuvien nuorten kanssa. Ryhmään osallistui neljä juuri täysi-ikäistyvää oleskeluluvan saanutta nuorta. Opinnäytetyön tavoitteena oli ryhmätapaamisten avulla tukea nuorten itsenäistymistä asumisen näkökulmasta. Toisena tavoitteena oli nuorten näkemysten pohjalta kehittää vastaanottokeskuksen ohjaajille itsenäiseen asumiseen ja omaan kotiin muuttamiseen liittyviä kirjallisia materiaaleja, joilla voi tukea itsenäistyviä nuoria jatkossa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin Suomen Punaisen Ristin toimeksiannosta yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Tarve opinnäytetyölle tuli suoraan työelämäkumppanilta.</p> <p>Jokaisella tapaamiskerralla oli eri teema. Teemat nousivat vastaanottokeskuksen ohjaajien havainnoista, nuorten omista toiveista sekä Nuorisosoasuntoliiton kokoamasta tiedosta liittyen nuorten itsenäistymiseen. Tavoitteiden toteutumista seurattiin keräämällä kirjallista palautetta nuorilta ja yhteistyökumppaniltamme sekä haastatteleamalla nuoria sen jälkeen, kun he olivat jo asuneet muutaman kuukauden itsenäisesti.</p> <p>Teoreettisena viitekehyksenä opinnäytetyössä toimii John Berryn esittelemä akkulturaatiostrategiamalli. Mallista painotamme integraatiota, sillä se on tutkimusten mukaan neljästä strategiasta suotuisin ratkaisu ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Työmme käytännön toteutuksessa teoria vuorovaikutuksesta ja monikulttuurisesta ohjaamisesta ovat keskeisessä asemassa.</p> <p>Nuorten antaman palautteen perusteella ryhmätoiminta tuki heidän itsenäistymistään, sillä ryhmässä sai paljon tietoa asumiseen liittyvistä asioista ja suomalaisesta kulttuurista. Nuoret kokivat tärkeäksi sen, että ryhmässä oli mahdollisuus jakaa ajatuksia, huolia ja toiveita itsenäiseen asumiseen ja elämään liittyen. Myös opinnäytetyön toinen tavoite täyttyi hyvin: opinnäytetyön yhteydessä vastaanottokeskuksen ohjaajille koottiin materiaaleja, jotka auttavat heitä itsenäistyvien nuorten tukemisessa jatkossa.</p>	
Avainsanat	Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat, itsenäistyminen, integraatio, vuorovaikutus

Author(s) Title	Jaana Hämäläinen, Iida Lehti Home from a refugee center - Listening to the young and supporting their independency
Number of Pages Date	53 pages + 9 appendices April 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Arto Salonen, Principal Lecturer Seija Mäenpää, Senior Lecturer
<p>The purpose of this Bachelor's Thesis was to support separated, asylum-seeking children in their independency process when moving out from a refugee center to live on their own. All four participants were just turning 18 years and were already granted their residence permit. The support was given in six group meetings, which all had different themes according to the youth's wishes and needs. The aim was also to create written materials about independent living for the employees at the refugee center. The materials could help them to support the youth in a similar situation in the future.</p> <p>Our study was done in collaboration with Finnish Red Cross in a refugee center for the separated, asylum-seeking children. The necessity of the thesis came straight from the manager of the refugee center.</p> <p>The feedback was collected from the participants and the working life partner. We also conducted an interview after a couple of months of the youth living independently. The aim of the interview was to find out if our support helped them during the first independent months and if they had required more support then and in the future.</p> <p>The theoretical framework in our thesis is the four-fold model of acculturation strategies by John Berry. According to different studies, integration is the best strategy of the four when considering well-being of an individual. In the functional part of our thesis, interaction and multicultural guiding are central.</p> <p>The support given by us had a positive impact on the youth. According to them, it helped them to gain useful information about habitation and Finnish culture. They felt it was important to have a place where to share thoughts, concerns and wishes concerning independent living. We also created materials about different themes related to independent living for the employees of the refugee center that they can use in the future.</p>	
Keywords	Separated asylum-seeking children, act of becoming independent, integration, interaction

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Suomen Punainen Risti	3
3.	Turvapaikanhakijasta oleskeluluvansaajaksi	4
3.1.	Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat	4
3.2.	Oleskeluluvan saaneet täysi-ikäistyvät nuoret	6
4.	Integraatio	8
4.1.	Integraation osa-alueet	8
4.2.	Integraatio akkulturaatiostrategiana	10
4.3.	Integraatio ja asuminen	11
5.	Vuorovaikutus	12
5.1.	Ohjaaja ja vuorovaikutus	13
5.2.	Monikulttuurisuuden huomiointi vuorovaikutuksessa	15
5.3.	Selkeä kieli osana monikulttuurista ohjausta	16
6.	Opinnäytetyön kehittämistehtävä	17
7.	<i>Vokista omaan kotiin</i> -ryhmätoiminta	18
7.1.	Tapaamisten suunnittelu	18
7.2.	Tapaamisten toteutus	21
7.2.1.	Tutustuminen ja orientaatio	21
7.2.2.	Hakemukset ja sopimukset	23
7.2.3.	Oikeudet ja velvollisuudet	24
7.2.4.	Asumiskulttuuri	26
7.2.5.	Oma elämä	27
8.	Palaute	29
8.1.	Materiaalien palautelomakkeen suunnittelu ja sisältö	29
8.2.	Nuorten ja yhteistyökumppanin palaute materiaaleista	30
8.3.	Haastattelurungon suunnittelu ja sisältö	31
8.4.	Haastattelun toteutus	33
8.5.	Yhteenvedo haastattelusta	37
9.	Arvioni	37

9.1.	Nuorten itsenäistymisen tukeminen.	37
9.2.	Materiaalien kehittäminen SPR:lle.	40
9.3.	Ohjauksen arviointi.	40
10.	Pohdinta	42
	Lähteet	47
	Liitteet	
Liite 1	Alkukartoituskysely	
Liite 2	Vuokrasopimuslomake ja vuokrasopimusohje	
Liite 3	Oikeudet ja velvollisuudet	
Liite 4	Muuttajan muistilista	
Liite 5	Huonekalut ja kodinkoneet	
Liite 6	Kotiin liittyviä kuvia	
Liite 7	Palautekysely	
Liite 8	Kuntotarkastuslomake	
Liite 9	Haastattelurunko	

1 Johdanto

Vuonna 2015 pakolaiskriisin myötä Euroopan Unionin alueelle saapui lähes nelinkertainen määrä yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita verrattuna edelliseen vuoteen. Myös Suomeen saapui yli 3000 yksintullutta alaikäistä lasta ja nuorta, mikä oli yli kymmenkertainen määrä verrattuna vuoden 2014 lukemaan. (Eurostat 2016b; Maahanmuuttovirasto 2015.)

Björklundin (2015) mukaan ilman huoltajaa Suomeen tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat perheen ja muun verkoston puuttuessa monimuotoisen tuen tarpeessa. Erityisesti täysi-ikäistyvät nuoret tarvitsevat paljon tukea itsenäistymisprosessissaan, sillä itsenäinen asuminen voi tuntua nuoresta haasteelliselta ilman apua. Tuen tarpeesta huolimatta ohjaustyö vastaanottokeskuksissa voi kiireen ja resurssipulan takia usein jäädä hyvin pintapuoliseksi (Miettinen – Jokinen – Mikkonen 2013: 180).

Uusia vastaanottokeskuksia perustettiin ympäri Suomea vuonna 2015 globaalin muutto liikenteen vuoksi. Tarve opinnäytetyölle tuli suoraan yhteistyökumppanimme Suomen Punaisen Ristin erään vastaanottokeskuksen johtajalta. Kyseisen yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen henkilökunta oli uudessa tilanteessa, kun ensimmäiset oleskeluluvan saaneet nuoret olivat täyttämässä 18 vuotta ja muuttamassa omaan kotiin. Anonymiteettisuojaan varmistamiseksi emme nimeä vastaanotto-keskusta tai sen johtajaa.

Monimuotoisen opinnäytetyömme tavoitteena on tukea nuorten itsenäistä asumista. Tämän tavoitteen pohjalta suunnittelemme ja toteutamme oleskeluluvan saaneille yksintulleille täysi-ikäistyville turvapaikanhakijoille kuusi *Vokista omaan kotiin* -ryhmätapaamista. Vaikka kehitystehtävämme fokus on asumisessa, otamme huomioon itsenäistymiseen liittyvän kokonaisvaltaisen tuen tarpeen.

Tavoitteenamme on myös kehittää yhteistyökumppanillemme Suomen Punaiselle Ristille itsenäiseen asumiseen liittyviä materiaaleja poismuuttavien nuorten itsenäisyyden tukemiseen tulevaisuudessa. Kehittämisen apuna toimii myös palautekysely ja haastattelu ryhmään osallistuvilla nuorilla sekä yhteistyökumppanin tekemä arviointi materiaaleista.

Opinnäytetyömme tavoite nuorten itsenäisyyden tukeminen linkittyy laajemmin integraatioon. Teoreettisena viitekehyksenä työssämme on John Berryn (2006) esittelemä malli neljästä akkulturaatiostrategiasta sekä Agerin ja Strangin (2008) esittelemät integraation avaintemat. Käytännön työn toteutuksessa onnistunut vuorovaikutus on edellytys tavoitteidemme toteutumiselle. Tällä tarkoitamme muun muassa monikulttuurisuuden huomioimista ja selkeän kielen käyttöä ryhmäohjauksessa.

Luvuissa 2 ja 3 kerromme tarkemmin Suomen Punaisen Ristin tekemästä maahanmuuttajatyöstä sekä taustoitamme kohderyhmäämme, yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Luvut 4 ja 5 keskittyvät opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen esittelyyn. Sen jälkeen kuvaamme tarkemmin opinnäytetyön kehittämistehtävää ja luvussa 7 kerromme suunnittelu- ja toteutusvaiheesta. Palautteessa ja arvioinnissa kuvaamme tavoitteiden onnistumista ja viimeiseksi pohdimme opinnäytetyön vaikutuksia ja mahdollisia hyötyjä laajemmasta näkökulmasta.

2 Suomen Punainen Risti

Suomen Punainen Risti (SPR) on yksi suurimmista ja tunnetuimmista kansalaisjärjestöistä Suomessa. Se auttaa eniten apua tarvitsevia sekä Suomessa että ulkomailla. SPR:n periaatteet ovat inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus sekä ykseys. (Suomen Punainen Risti 2016a; Suomen Punainen Risti 2016b.)

SPR:n tarkoituksena on suojella ihmisiä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa, ehkäistä syrjäytymistä ja edistää yhdenvertaisuutta. Yksi monesta järjestön tehtävästä on turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto sekä perheiden yhdistäminen. SPR tukee myös toiminnallaan maahanmuuttajien kotoutumista sekä toimii turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeuksien parantamiseksi. (Suomen Punainen Risti 2016c.)

Valtio on vastuussa vastaanoton kustannuksista sekä turvapaikkahakemusten käsittelystä. Sisäministeriön alaisella Maahanmuuttovirastolla on päätäntävalta uusien vastaanottokeskusten perustamisesta ja lakkauttamisesta. SPR perustaa vastaanottokeskuksia eri puolille Suomea, kun Maahanmuuttovirasto pyytää heiltä apua turvapaikanhakijoiden vastaanotossa. Turvapaikanhakijat sijoitetaan vastaanottokeskuksiin odottamaan maahanmuuttoviraston päätöstä turvapaikkahakemuksen suhteen. Vastaanottoyksiköissä majoituksesta, ruoasta sekä akuuteista terveystarkastuksista huolehtii SPR:n työntekijät. (Suomen Punainen Risti 2016c.)

Helmikuussa 2017 Suomessa oli 75 aikuisten ja perheiden vastaanottokeskusta ja 37 yksintulleille alaikäisille tarkoitettua ryhmäkotia tai tukiasumisyksikköä. Tämä tarkoittaa yhteensä noin 16 000 majoituspaikkaa. Vastaanottokeskuspaikkoja vähennetään kuitenkin koko ajan. Tänä vuonna tulleista ilmoituksista myös SPR joutuu lakkauttamaan elokuuhun mennessä yhteensä viisi vastaanottokeskusta sekä vähentämään majoituspaikkoja kolmesta eri yksiköstä. (Maahanmuuttovirasto 2017a; Maahanmuuttovirasto 2017b; Maahanmuuttovirasto 2017c.)

3 Turvapaikanhakijasta oleskeluluvansaajaksi

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee vieraasta maasta suojelua ja oleskeluoikeutta. Turvapaikkaa voi hakea, jos henkilöllä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperänsä, uskontonsa, kansallisuutensa, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteensä vuoksi. Kansainvälistä suojelua voi saada myös kotimaassa vallitsevan sodan, muun turvattomuuden tai henkilöä uhkaavan muun todellisen vakavan vaaran perusteella. (Maahanmuuttovirasto 2016a; Sisäministeriö n.d.)

Vuonna 2015 maailmalla syntyi suurin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. Koko vuonna turvapaikkaa pelkästään EU-maista haki melkein 1,26 miljoonaa ihmistä, mikä on yli kaksi kertaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2015 Suomeen saapui yhteensä 32 476 turvapaikanhakijaa, mikä on roima nousu edellisvuoden 3651 hakijaan verrattuna. (Eurostat 2016a; Maahanmuuttovirasto 2015.)

Turvapaikanhakijoiden vastaanottoon kuuluu lain mukaan majoitus, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut, vastaanotto- ja käyttöraha, tulkkipalveluita sekä työ- ja opintotoimintaa. Täysi-ikäisten turvapaikanhakijoiden majoitus järjestetään vastaanottokeskuksissa ja alaikäiset ilman huoltajaa tulleet lapset ja nuoret majoitetaan vastaanottokeskuksiin, jotka ovat tukiasumisyksiköitä tai ryhmäkoteja. Turvapaikanhakijoiden määrä määrittelee vastaanottokeskusten lukumäärän. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011 §13; Maahanmuuttovirasto 2016b.)

3.1 Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat

Turvapaikanhakijoiden joukossa on yksi erityisen haavoittuva ryhmä: yksintulleet alaikäiset lapset ja nuoret. Yksintulleella alaikäisellä turvapaikanhakijalla tarkoitetaan alle 18-vuotiasta kansainvälistä suojelua hakevaa henkilöä, joka saapuu maahan ilman virallista vanhempaa tai huoltajaa. Kaikilla turvapaikanhakijoilla ei kuitenkaan ole maahan tullessaan henkilöllisyystodistusta. Tällöin lähtökohtana pidetään hakijan ilmoittamaa ikää, ellei ole hyvin ilmeistä, ettei tämä voi olla alaikäinen. (European Migration Network 2009: 9; Mustonen 2011: 7.)

Vuonna 2015 pakolaiskriisin myötä yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä nelinkertaistui vuoteen 2014 verrattuna. EU maihin rekisteröityneitä ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä oli lähes 90 000 vuonna 2015. Näistä 3024 saapui Suomeen hakemaan turvapaikkaa, joista suurin osa oli Afganistanista, Irakista ja Somaliasta. (Eurostat 2016b; Maahanmuuttovirasto 2015.)

Englannin kielellä ilman huoltajaa tulleista alaikäisistä lapsista käytetään termiä unaccompanied (yksin tullut) tai separated (eroon joutunut). Separated Children in Europe Programme (SCEP) suosittelee separated-termin käyttöä, sillä se kuvastaa paremmin lapsen suojelun tarvetta, vaikka tämä olisikin tullut maahan sukulaisen tai jonkun muun saattajan kanssa. Tätä termiä on kuitenkin vaikea kääntää luontevasti suomen kielelle. Suomessa näistä lapsista ja nuorista käytetään muun muassa termejä yksintulleet turvapaikanhakijalapset, ilman huoltajaa tulleet turvapaikanhakijalapset sekä yksintulleet alaikäiset. (Mikkonen 2002: 12.) Tässä opinnäytetyössä käytämme termiä yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat.

Syitä yksin lähtemiseen on monia. Alaikäiset tulevat maista, joissa on konflikteja ja aseellisia taisteluita. Konfliktit lisäävät riskiä joutua lapsikaupan, kidnappauksen ja lapsisotilaaksi pakkovärväämisen uhriksi. Lapseen itseensä tai perheeseen kohdistuvat poliittisesta toiminnasta tai uskonnosta johtuvat vainot voivat myös olla syynä pakenemiseen. On yleistä, että lapsen vanhempi tai muu sukulainen päättää lähettää lapsen turvaan toiseen maahan. Jotkut taas päättävät itse lähteä jouduttuaan eroon vanhemmistaan ja jäätyään orvoiksi. Toiset saattavat karata esimerkiksi pakkoavioliiton tai kunniaväkivallan uhan takia. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan valtiot ovat velvollisia antamaan alaikäisille heidän oikeuksiinsa kuuluvaa erityistä suojelua ja tukea. (Pakolaisneuvonta 2014.)

Yksintulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille tarkoitetut vastaanottokeskukset eli ryhmäkodit vastaavat palveluiltaan ja henkilökunnaltaan suomalaisia lastensuojelulaitoksia. Joidenkin ryhmäkotien läheisyydessä sijaitsee tukiasuntoja, joihin voidaan majoittaa 16–17-vuotiaita nuoria. Tukiasuntojen tarkoitus on antaa nuorille mahdollisuus valmistautua itsenäiseen asumiseen. Tuetussa asumisessa nuoret voivat tuen avulla oppia itsenäisen asumisen taitoja, joita tarvitaan, kun muutetaan kokonaan omilleen. Alaikäiset ovat majoituksen, ruoan ja taloudellisen tuen lisäksi oikeutettuja ammatilliseen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan, hoivaan ja huolenpitoon, ikänsä ja tasonsa mukaiseen kouluopetukseen, oikeudelliseen apuun sekä tulkkauspalveluun. Ilman huoltajaa saapuvat alaikäiset

ovat myös oikeutettuja edustajaan. Jokaiselle lapselle ja nuorelle hankitaan edustaja, joka valvoo lapsen edun toteutumista ja lapsen oikeudenmukaista ja asianmukaista kohtelua. Edustaja on lapsen mukana esimerkiksi turvapaikkapuhuttelussa ja muissa viranomaisasioissa. (Maahanmuuttovirasto 2016c; Parsons 2010: 38.)

3.2 Oleskeluluvan saaneet täysi-ikäistyvät nuoret

Täytettyään 18 vuotta yksin alaikäisinä Suomeen tulleet turvapaikanhakijanuoret ovat suomalaisessa yhteiskunnassa erityinen ryhmä. Heillä ei ole samanlaisia oikeuksia kuin esimerkiksi lastensuojelun jälkihuoltoon oikeutetuilla nuorilla, vaikka erityisesti juuri näistä nuorista suurin osa tarvitsisi tukea itsenäistymisessään sekä kotoutumisessaan uuteen maahan ja kulttuuriin. He tarvitsevat monenlaista tukea, sillä oma perhe, suku ja muu verkosto puuttuvat. Tarpeenmukainen ja yksilöity tuki mahdollistaa heitä löytämään uuden alun, hyödyntämään kykyjään ja mahdollisuuksiaan sekä kotiutumaan ja kasvaamaan tasapainoisiksi työssäkäyviksi aikuisiksi. (Laitinen 2011: 123; Mikkonen 2011: 80; Pakolaisneuvonta 2014.)

Yksintulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista on runsaasti tutkimuksia, mutta ne rajoittuvat nimenomaan alle 18-vuotiaisiin. Huomattavasti vähemmän on suunnattu tutkimusta siihen, mitä tapahtuu, kun he täyttävät 18 vuotta ja menettävät tietyt edut, mitkä heille kuuluivat alaikäisinä. Täysi-ikäiseksi tuleminen muuttaa heidän oleskelulupastustaan, jolloin he yleensä menettävät oikeutensa esimerkiksi perheen yhdistämiseen, jos perheenyhdistämisprosessi on vielä kesken nuoren täyttäessä 18 vuotta. Myös esimerkiksi alaikäisille oikeutettu edustaja-suhde loppuu. Vaikka Suomi tarjoaa tukea kotoutumiseen kolme vuotta oleskeluluvan saannin jälkeen, itsenäinen asuminen on nuorelle haasteellista. Harvalla näistä nuorista on sukua tukemassa heitä täällä ja he saattavat tuntea olonsa yksinäiseksi ja eristäytyneeksi varsinkin muuttaessa pois ryhmäasumisesta. (Björklund 2015: 53–54.)

Vastoin suomalaista ydinperhekäsitystä useat nuoret ovat tottuneet yhteisöllisissä kulttuureissaan samassa talossa tai lähekkäin asuvaan suurperheeseen, johon voi kuulua lapsia, serkkuja, tätejä, setiä sekä isovanhempia. Ryhmäkodissa erityisesti samasta maasta tulleet turvapaikanhakijat saattavat osin korvata yhteisöä, joka on jäänyt kotimaahan. Ruotsin Terveysten ja Hyvinvoinnin Laitos arvioi vuonna 2013 alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden vastaanottoa, huolenpitoa sekä järjestelyitä. Selvisi,

että moni 18 vuotta täyttävä nuori koki omilleen muuttamisen 10–20 henkilön ryhmäkodista melko ylivoimaiseksi haasteeksi. He olivat onnellisia vapaudestaan, mutta kaipaivat ryhmäkodissa saatua henkilökunnan ja vertaistensa tukea. (Björklund 2015: 55; Mikkonen 2011: 83)

Suomalaiset nuoret muuttavat omilleen yleensä siitä syystä, että haluavat itsenäistyä. Vastaanottokeskuksissa asuvat oleskeluluvan saaneet täysi-ikäistyvät nuoret taas joutuvat muuttamaan pois keskuksesta omasta tahdostaan riippumatta. Nuori saattaa kokea tilanteensa hyvin kaoottisena ja jokapäiväiset askareet haastavina. Kodinhoitoon liittyvät toimet täytyy suorittaa ruoan laitosta pyykinpesuun. Myös tulojen ja menojen laskeminen ja tasapainottaminen voi olla haasteellista. Kaikki omilleen muuttavat nuoret kohtaavat samanlaisia ongelmia itsenäistymiseen liittyen, eivät ainoastaan maahan muuttaneet. Muualta Suomeen yksintulleet nuoret vain eivät voi kääntyä vanhempiensa puoleen kohdatessaan vaikeuksia. (Björklund 2015: 54–55; Kupari 2011:18.)

Suurin haaste oleskeluluvan saaneille on asunnon järjestyminen. Asuntotilanne on erilainen eri kunnissa eikä tarjonta välttämättä kohtaa omia toiveita. Oleskeluluvan saanut henkilö muuttaa kuntaan joko itsenäisesti tai Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) koordinoiman kuntasijoitusmenettelyn avulla. Toiveita kuntasijoitusmenettelyssä saa esittää, mutta asiakkaat pyritään sijoittamaan niihin vastaanottokeskuksen lähikuntiin, jotka ovat sitoutuneet pakolaisten vastaanottoon ja joissa paikkoja vielä on niin sanotusti vapaana. Asunnonhakuvastuu siirtyy kuitenkin kokonaan oleskeluluvan saaneelle henkilölle, jos hän haluaa muuttaa kuntaan itsenäisesti. Vastaanottokeskuksen ohjaajat eivät tällöin voi muuta kuin antaa perustietoa esimerkiksi vuokrasopimuksesta ja muista virallisista asioista. Varsinkin, jos asiakkaalla on kiire muuttaa, kotouttamista tukeva ohjaustyö voi jäädä hyvin kapea-alaiseksi, vaikka monet vastaanottokeskuksista poismuuttavat tarvitsevat paljon tukea ennen kuntaan muuttoa. Joskus maahanmuuttaja saattaa myös kokea syrjintää asunnonhakutilanteessa, sillä kaikki yksityiset vuokranantajat eivät halua vuokrata asuntoaan ulkomaalaiselle. Myös heikko kielitaito ja tiedon puute voivat nousta asunnon löytämisen esteiksi. (Karppinen – Fredriksson 2014: 18; Miettinen – Jokinen – Mikkonen 2013: 180.)

Kaikki *Vokista omaan kotiin* -ryhmään osallistuvat ovat alaikäisinä Suomeen yksintulleita turvapaikanhakijoita, jotka ovat täysi-ikäistymässä ja saaneet oleskeluluvan. Ohjauksessa meidän tulee ottaa huomioon nuorten haavoittuvaisuus. He ovat lähteneet kotimaastaan vasten tahtoaan emmekä me tiedä, mitä kaikkea heidän menneisyyteensä

liittyy. Kun aiheena on itsenäistyminen ja omaan kotiin muutto, saattavat lapsuudenkodin muistot palata nuorten mieleen. Tämä edellyttää meiltä ohjaajina sensitiivistä lähestymistapaa. Tarkoituksenamme on kiinnittää huomio tulevaan ja kodin merkitykseen juuri nyt Suomessa menneisyyden merkitystä kuitenkin unohtamatta.

4 Integraatio

Integraatio linkittyy opinnäytetyömme tavoitteeseen tukea ryhmään osallistuvien nuorten itsenäistymistä. Ryhmämme nuoret ovat asuneet Suomessa vastaanottokeskuksessa noin vuoden ja ovat nyt uuden tilanteen edessä muuttaessaan omaan kotiin. Voimme päätellä, että muutto laitospöytäasumisesta itsenäiseen asumiseen uuteen kuntaan synnyttää prosessin, jossa nuori kiinnittyy tai on kiinnittymättä uusiin yhteisöihin sekä yhteiskuntaan. Tässä luvussa avaamme onnistuneen integraation ulottuvuuksia sekä integraatiota akkulturaatiostrategiana. Lopuksi käsittelemme integraation osa-aluetta, asumista.

4.1 Integraation osa-alueet

Integraatio on kaksisuuntainen prosessi, jossa sekä vastaanottava yhteiskunta että maahanmuuttajat toimivat vastavuoroisesti sopeutuen toisiinsa. Integraatioprosessissa molemmat osapuolet kunnioittavat toisiaan ja tietävät velvoitteensa ja vastuunsa. (Biles – Frideres 2012: 3.) Suomessa 1990-luvulla maahanmuuttajien vastaanottoon liittyvää lainsäädäntöä laadittaessa integraatio käännettiin kotoutumiseksi (Saukkonen 2013: 66). Vuonna 2010 laadittiin Laki kotoutumisen edistämisestä, jonka avulla pyritään turvaamaan maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Laissa kotoutuminen määritellään maahanmuuttajan ja yhteiskunnan väliseksi vastavuoroiseksi prosessiksi. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja omaksuisi tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla myös tuetaan maahanmuuttajan mahdollisuuksia oman kulttuurin ja kielen ylläpitämiseen. Kotouttamista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia palveluja sekä Työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina toimenpiteinä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386 §1, § 3 ja §6.)

Haikolan (2012: 86) mukaan integraatiosta puhuttaessa esille nousee usein viralliset poliittiset linjaukset ja tietyt kriteerit, miten maahanmuuttajat saadaan kotoutumaan. Siihen on kuitenkin keskitytty melko vähän, mitä oikeasti vaaditaan, jotta maahanmuuttajat täyttäisivät integroituneen maahanmuuttajan kriteerit. Varjonen (2013: 157) käsitteli väitöskirjassaan maahanmuuttajien integraatiota Suomessa. Koska integraatiota on tutkittu Suomessa maahanmuuttajien näkökulmasta hyvin vähän, hän haastatteli 23 maahanmuuttajaa muutaman vuoden välein tutkien heidän omia näkemyksiään omasta tilanteestaan. Varjosen aineistossa integroitumista tukeviksi tekijöiksi maahanmuuttajien itsensä mielestä nousivat muun muassa kielitaito, työpaikan hankkiminen, kiinnostuminen suomalaista yhteiskuntaa kohtaan sekä sitoutuminen sen sääntöjen noudattamiseen.

Agerin ja Strangin (2008: 166) mukaan käytännön työn havaintojen sekä lukuisten eri kirjallisuuden määritelmien perusteella onnistunut integraatio voidaan jaotella neljään avainteen:

1. Työn, koulutuksen, asumisen ja terveyden saavutus
2. Kansalaisuuden ja oikeuksien toteutuminen
3. Sosiaalisten yhteyksien kehitys eri ryhmissä sekä niiden välillä yhteisössä
4. Rakenteelliset tekijät kuten kieli, kulttuuri sekä paikallinen ympäristö tukevat kiinnittymistä.

On myös hyvä huomioida, että maahanmuuttajat eivät kotoudu vain yhteiskunnallisesti vaan myös paikallisesti. Arkielämän kotoutuminen onkin sidoksissa enemmän paikallisuuteen kuin koko asuinmaahan tai yhteiskuntaan. Esimerkiksi vapaa-ajanviettomahdollisuudet koulun ja työpaikan lisäksi sijaitsevat tietyllä paikkakunnalla. Sosiaaliset suhteet solmitaan suurimmaksi osaksi lähiympäristössä. (Saukkonen 2016.) Tämän vuoksi tutustumme eri palveluihin paikallisesti ja selvitämme harrastusmahdollisuuksia, joissa on mahdollisuus löytää ystäviä ja mielekästä tekemistä.

Integraatio on siis käsitteenä laaja. Se määritellään eri konteksteissa eri tavoin, mikä vaikeuttaa käytäntöjen johdonmukaista kehittymistä sekä yhtenäistä julkista keskustelua. (Ager – Strang 2008: 166.) Opinnäytetyössämme fokus itsenäisyyden ja sitä myöten integraation tukemisessa on asumisessa. Emme kuitenkaan rajaa sitä pelkästään siihen. Kuten edellä mainittiin, integraatioon liittyy monia osa-alueita, joten sen edistäminen vain

yhdestä näkökulmasta voi olla tehotonta. Kuuntelemalla *Vokista omaan kotiin* -ryhmäläisten tarpeita keskitymme tarvittaessa myös muihin aihepiireihin kuten sosiaalisiin verkostoihin ja koulutukseen.

4.2 Integraatio akkulturaatiostrategiana

Integraatio voidaan nähdä myös akkulturaatiostrategiana. Akkulturaatio käsittää ilmiöitä, jotka syntyvät eri kulttuurien kohtaamisista sekä niitä muutoksia, jotka seuraavat eri kulttuuritaustaisten yksilöiden ja ryhmien välisestä kohtaamisesta (Berry – Sam 2006: 1; Sam 2006: 11). Tämä yksilötasolla johtaa tunteiden, käyttäytymisen sekä kognition muutoksiin. Pidemmällä ajalla kulttuurien välinen kohtaaminen johtaa psykologiseen ja sosiokulttuuriseen mukautumiseen (Berry 2004: 175.)

Berry (2004:176; 2006: 35) esittelee mallin neljästä akkulturaatiostrategiasta, joita ovat assimilaatio, separaatio, integraatio ja marginalisaatio. Strategiat sisältävät kaksi peruskysymystä, joista ensimmäinen liittyy maahanmuuttajan haluun ylläpitää alkuperäisen kulttuurinsa erityispiirteitä. Toinen kysymys liittyy siihen, haluaako maahanmuuttaja olla osallinen vallitsevassa yhteiskunnassa ja luoda suhteita valtakulttuuriin.

Assimilaatiossa yksilö sulautuu valtakulttuuriin unohtaen alkuperäiskulttuurin. Hän ei halua ylläpitää kulttuurinsa perintöä ja kulttuuri-identiteettiään, vaan hakeutuu päivittäiseen kanssakäymiseen muiden kulttuureiden kanssa. Vastakohtana edelliselle separaatiossa yksilö arvostaa alkuperäisen kulttuurinsa ylläpitämistä ja samanaikaisesti välttää vuorovaikutusta muiden kulttuurien kanssa. Kolmas akkulturaatiostrategia on integraatio. Kun yksilö haluaa ylläpitää alkuperäisen kulttuurinsa erityispiirteitä sekä olla päivittäisessä kanssakäymisessä muiden ryhmien kanssa, puhutaan integraatiosta. Yksilö siis ylläpitää olennaisia alkuperäisen kulttuurin osia ja samalla hakee pysyvää osallisuutta laajemmassa sosiaalisessa verkostossa etnokulttuurisen ryhmän edustajana. (Berry 2006: 35.)

Neljäs akkulturaatiostrategia, marginalisaatio, on integraation vastakohta. Kun yksilöllä on vähäinen kiinnostus tai mahdollisuus alkuperäisen kulttuurinsa ylläpitämiseen ja vähäinen kiinnostus luoda suhteita muihin kulttuureihin, puhutaan marginalisaatiosta. Usein huonot mahdollisuudet luoda yhteyttä muihin kulttuuriryhmiin johtuu siitä, että muut kulttuurit syrjivät tai poissulkevat marginaalikulttuurin yksilöä. (Berry 2006: 35.)

Maahanmuuttajan akkulturaatiostrategia ei ole ainoastaan riippuvainen hänen valinnoistaan ja haluistaan. Jotta esimerkiksi integraatio olisi mahdollinen, täytyy vallitsevan kulttuurin olla avoin kulttuuriselle moninaisuudelle. Molemminpuolinen sopeutuminen on siis tarpeellista, jotta integraatio voidaan saavuttaa. Tämä edellyttää vähemmistökuulttuurin ja valtakulttuurin edustajilta hyväksyntää sille, että eri kulttuuriryhmät voivat elää samassa yhteiskunnassa. Vähemmistöryhmiltä tämä vaatii yhteiskunnan perusarvojen omaksumista ja yhteiskunnalta puolestaan instituutioiden mukauttamista niin, että ne kohtaavat kaikkien ryhmien tarpeet. Näitä instituutioita ovat esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon laitokset sekä työvoimapalvelut. (Berry 2006: 35–36.)

Berryn (2006: 37) sanoin integraatio on tutkitusti paras ja suositelluin akkulturaatiostrategioista verraten kolmeen muuhun. Tämän vuoksi kiinnitämme huomiota, miten nuoret suhtautuvat suomalaiseen kulttuuriin ja korostamme integraation merkitystä ryhmäkeskusteluissa.

4.3 Integraatio ja asuminen

Integraation yksi osa-alue on asuminen, jonka valitsimme työmme keskeisimmäksi sisällöksi, sillä se on olennaisin osa itsenäistymistä. Suomessa vuonna 2016–2019 käynnissä olevassa asunnottomuuden ennaltaehkäisyohjelmassa Aunessa yksi kohderyhmä on oleskeluvan saaneet turvapaikanhakijat. Ohjelman tarkoituksena on selvittää heidän asumistoihveensa ja asumisen valmiudet. Suunnitelmana on myös jakaa asumistietoutta vastaanottovaiheessa. Tämän lisäksi asumisen onnistumista tuetaan asumisneuvonnan keinoin. Aunen tarkoituksena on asunnottomuuden ennaltaehkäisyn lisäksi vähentää asunnottomuutta sekä tuoda asumisen näkökulma osaksi kaikkea syrjäytymisen ehkäisytyötä asunto ensin -periaatteen mukaisesti. (Ympäristöministeriö 2016: 3.) Työmme lähtökohdat ovat Aunen mukaiset. Selvitämme *Vokista omaan kotiin* -ryhmään osallistuvien nuorten toiveita ja tarpeita asumiseen liittyen, minkä pohjalta muokkaamme ryhmätapaamistemme sisältöjä.

Hyvät asumisvalmiudet ennen omaan kotiin muuttoa on edellytys asumisen jatkumiselle sekä viihtymiselle. Suomen Pakolaisapu ry hallinnoi vuosina 2006-2013 Kotilo-projektia, jonka tavoitteena oli asumisviihtyvyyden parantaminen monimuotoisissa lähiöissä. Projektin mukaan maahanmuuttajien asumisopastuksen tarpeet vaihtelevat paljon henkilöiden taustojen mukaan. Maahanmuuttajilla voi olla vähäistä tietoa suomalaisen asumisen

tavoista eli kirjoitetuista sekä kirjoittamattomista säännöistä. Tietoa saattaa puuttua myös koneiden ja laitteiden käytöstä, veden, lämmityksen ja sähkön kuluttamisesta sekä kierrätyksen toimimisesta. (Asumisneuvonnan ja opastuksen tarpeet maahanmuuttaja-/pakolaisväestön asumisessa 2012.) Tarkoituksemme ryhmässä on tukea siihen osallistuvien nuorten asumisvalmiuksia jakamalla tietoa asumiseen liittyen siinä määrin, kun nuoret sitä kokevat tarvitsevansa.

Nuorten itsenäiseen asumiseen liittyvissä asioissa tukea antaa vuonna 1971 perustettu Nuorisoasuntoliitto ry (myöhemmin NAL), joka toimii 24 paikallisen asuntoliiton keskusliittona sekä nuorten asumisen edunvalvojana. NAL rakennuttaa ja vuokraa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja työssä käyville ja työtä hakeville 18–29-vuotiaille nuorille. NAL tukee nuorten itsenäistymistä yksilöllisellä asumisohjaamisella sekä tarjoamalla tietoa, neuvontaa ja osallistumismahdollisuuksia. NAL:n arvoihin kuuluu ajatus, että nuori on paras asiantuntija omassa elämässään ja nuorten näkökulmat on tärkeää aina ottaa huomioon. (Nuorisoasuntoliitto ry n.d.) NAL on kehittänyt toimintamalleja ja materiaaleja, joista yksi on Asumisen ABC -koulutusmateriaali. Asumisen ABC – materiaalissa on muun muassa diasarjoja, opetusvideoita sekä kouluttajan opas, josta löytyy ohjeita teemojen käsittelyyn sekä ryhmänohjaussuunnitelma. (Asumisen Abc - kouluttajanopas 2015.) NAL on toiminut nuorten asialla lähes 50 vuotta ja on vakiinnuttanut asemansa itsenäistyvien nuorten tukemisessa. Käytämme NAL:n kehittämiä materiaaleja kehitystehtävässämme muokaten niitä tarkoituksiimme sopivaksi.

5 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus on kaikkea yhdessä tekemistä ja yhdessä olemista, jossa jaetaan ja peilataan ajatuksia ja tunteita. Se on siis sosiaalista, ihmisten välistä kanssakäymistä. Se on myös tapa, jolla vaikutetaan ja vastataan toisen toimintaan. Vuorovaikutukseen kuuluu sanaton ja sanallinen ilmaisu sekä eleet, ilmeet ja kehonkieli. Vuorovaikutustaidot vaihtelevat eri ihmisillä ja ne liittyvät ihmisen henkilökohtaisiin piirteisiin kuten luonteeseen. Vuorovaikutustaitoja voi kehittää ottamalla huomioon toisen tarpeet, asettumalla hänen asemaansa sekä jättämällä omat tarpeensa vähemmälle. (Kalliola – Kurki – Salmi – Tamminen-Vesterbacka 2010: 44–45; Vilén – Leppämäki – Ekström 2008: 19.) Päättäksemme tavoitteisiimme tukea nuorten itsenäistymisprosessia sekä kuulla heiltä itseltään tuntemuksia itsenäistymisestä ja tuen tarpeesta onnistuneella vuorovaikutuksella

on suuri merkitys. Siksi päätimme valita sen toiseksi teoriaosuudeksi työhömmme. Tämä luku käsittelee vuorovaikutusta yleisellä tasolla, ohjaajan vuorovaikutustaitoja ja vuorovaikutuksen sekä selkeän kielen merkitystä monikulttuurisessa ohjaamisessa.

5.1 Ohjaaja ja vuorovaikutus

Ohjaajuus on laaja kokonaisuus ja siihen kuuluu ihmisten kohtaamista, läsnäoloa, vuorovaikutusta, kuuntelua ja keskustelua. Ohjaus voi käsittää laajasti kaiken sen henkilökohtaisen, ryhmäkohtaisen tai verkkovälitteisen vuorovaikutuksen, jonka avulla ihmistä tuetaan löytämään omien kykyjensä ja arvojensa pohjalta ratkaisuja erilaisiin haasteisiin sekä löytämään oma tapa elää yhteisöjensä ja yhteiskuntansa jäsenenä. (Kalliola ym. 2010: 9; Puukari – Korhonen 2013a: 15.)

Muiden kanssa vuorovaikutuksessa oleminen on merkittävä tekijä ihmisen voimaantumisen kannalta. Hyvä vuorovaikutus on myös edellytys onnistuneelle ohjaustilanteelle. Tämän takia vuorovaikutustaitojen kehittäminen on tärkeää. Hyviin vuorovaikutustaitoihin kuuluu kyky kommunikoida sekä sosiaalinen kyvykkyys eli se, että tullaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Näiden taitojen avulla hankittu ohjattavan ja ohjaajan välinen turvallinen vuorovaikutus myös tukee ohjattavan itsetuntoa. (Kalliola ym. 2010: 47-48; Vilén – Leppämäki – Ekström 2008: 24.)

Ohjaajan tulee erityisen tietoisesti miettiä, millaisia asioita itse arvostaa ja miksi. Arvot ohjaavat meitä jokapäiväisessä toiminnassamme usein ilman, että itse sitä tiedostamme. Arvot heijastuvat asenteisiin, jotka taas näkyvät käytännön pienissäkin asioissa. Omia asenteita ei ole helppo muokata, mutta niiden tiedostaminen auttaa muutostyössä. Omien arvojen ja asenteiden pohtiminen helpottaa stereotyyppisten ajattelumallien tunnistamista. Se on tärkeää, sillä ennakkoluulot ja olettamukset saattavat pahimmillaan johtaa joidenkin asiakasryhmien välttelyyn. (Kalliola ym. 2010: 21–25.) Keskustelemme keskenämme ohjaajina ennen käytännön osuuden aloittamista omista arvoistamme. Keskustelemme myös omista henkilökohtaisista näkemyksistämme liittyen esimerkiksi suomalaiseen kulttuuriin, jolloin tiedostamme ne ja samalla ehkäisemme niiden esittämistä tosiasioina ryhmän alkaessa.

Empatiakyky on tärkeä osa hyvää vuorovaikutusta. Empatiakykyyn liittyy tunneälykkyys ja tunnetietoisuus. Kun ohjaaja osaa tulkita omia tunteitaan, kykenee hän hallitsemaan

niitä ja pystyy myös ymmärtämään ohjattavan mielialoja. Tätä kautta ohjaaja pystyy miettimään tunneperäisesti, miten hänen käytöksensä vaikuttaa ohjattavien toimintaan sekä miten itseilmaisua voisi muuttaa. Joskus ohjattava voi olla ahdistunut riippumatta ohjaustilanteesta tai ryhmän toiminnasta. Ohjaajan tulee sietää ahdistuneisuutta ilman, että itse ahdistuu ja siirtää ahdistusta eteenpäin. (Kalliola ym. 2010: 49–50.)

Ohjaajan ammatillisuus korostuu kyvyssä muokata ohjaamista tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Harva ohjaustilanne menee täysin suunnitellusti, mutta kunnollinen ja tarkka suunnitelma helpottaa ohjaajaa sopeutumaan tilanteiden vaatimiin muutoksiin. Suunnitelmallisuudesta huolimatta ohjaustilanteet elävät ja ohjaaja tarvitsee myös tilannetajua sekä nopeaa reagointikykyä ottaakseen tilanteen haltuun. Joskus ohjaajan rooli on olla aktiivinen toimija ja joskus vain toiminnan mahdollistaja. Ohjaajan rooli vuorovaikutustilanteessa vaihtelee myös asiantuntijamaisesta ohjaus- ja neuvontatyöstä tasavertaisemmän kumppanuuden suuntaan. Joskus tarvitaan hieman enemmän ohjaajan asiantuntijuutta. Joskus taas vuorovaikutussuhteen on tarpeellista olla enemmän kumppanuusprojektin kaltaista. (Kalliola 2010: 9 & 84; Korhonen – Puukari 2013: 95-96.) *Vokista omaan kotiin* -ryhmää ohjattessamme välillä otteemme tulee olemaan melko ohjauksellinen, sillä itsenäiseen asumiseen liittyy virallisia asioita, jotka on tärkeää käydä läpi. Pyrimme pääosin kuitenkin kumppanuusprojektin kaltaiseen työotteeseen, jossa valttina on tasavertainen keskustelu esille nousseista asioista.

Korhonen ja Puukari (2013: 99) puhuvat ohjaustilanteisiin liittyvästä perusihmissuhteesta, joka on lähtökohta ohjaussuhteen rakentumiselle. Siinä yleisinhimillisellä vuorovaikutuksella viestitään toiselle ihmiselle arvostusta ja kiinnostusta. Ohjaaja näyttää olevansa ohjattavan puolella ja kunnioittavansa häntä. Perusihmissuhde on koko ohjausprosessin kannatteleva perusta. Sen avulla haluamme luoda ohjaussuhteeseen sen toimivuuden kannalta elintärkeää turvallista ilmapiiriä, luottamusta ja avoimuutta. Tärkeintä on aidosti kuunnella nuoria, osoittaa kiinnostusta heitä kohtaan sekä kunnioittaa heitä ja heidän kulttuuriaan. Pyrimme myös itse olemaan mahdollisimman avoimia tilanteesta riippuen.

5.2 Monikulttuurisuuden huomiointi vuorovaikutuksessa

Monikulttuurisuus tarkoittaa etnistä ja kulttuurista erilaisuutta yhteiskunnassa. Monikulttuurisuus eli etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus näkyy väestössä eri kielinä, eri uskontoina, eri kansallisuuksina, erilaisina tapoina ymmärtää ”hyvä elämä” sekä erilaisina arjen toimintakäytäntöinä. Arjen toimintoihin kuuluvat esimerkiksi tervehdysnormit, ruoanlaittotottumukset, vapaa-ajanviettotavat sekä erilaiset käsitykset kulttuurista ja taiteesta. (Saukkonen 2007: 8.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa tuetaan eri kulttuuri- ja kielitaustaisia henkilöitä integroitumaan yhteiskuntansa ja yhteisönsä jäseneksi. Samalla tuetaan myös monimuotoisuusvalmiuksien kehittymistä, jota yhteisöissä tarvitaan. Ohjauksen toimiminen edellyttää myös ohjaajia laajentamaan omaa kulttuurikuvaansa sekä omia monikulttuurisia valmiuksiaan. (Puukari – Korhonen 2013a: 19.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa pyritään ottamaan huomioon ryhmäläisten kulttuuriset erot keskenään sekä suhteessa omaan kulttuuriinsa. Ohjaajan on tärkeää ymmärtää, kuinka kokonaisvaltaisesti kulttuuri vaikuttaa ihmisten kykyyn ymmärtää ja hahmottaa maailmaa. Kulttuuri muokkaa arvoja, ajattelutapoja sekä käyttäytymismalleja. Ohjaajan tulee oppia ymmärtämään sekä ryhmäläistensä että myös omaa kulttuuritaustaansa ja sen vaikutusta elämään ja valintoihin. Itseyymmärtäminen on monikulttuurisessa työssä erittäin tärkeää. Vain tiedostamalla, miten oma persoona on kehittynyt tietyssä kulttuuriympäristössä, voi oikeasti syvällisemmin oppia ymmärtämään muista kulttuuriympäristöistä tulevia. (Puukari – Korhonen 2013b: 36.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa aidon dialogin tärkeys korostuu. Se tarkoittaa kulttuuri-rajojen ylittävää avoimuutta vuorovaikutuksessa sekä oppimisessa. Dialogisuuden ajatuksena on vastavuoroisuus, jossa kaikki osapuolet voivat luoda tilanteita ja vaikuttaa niihin. Ohjauksessa tämä näkyy molemminpuolisen ymmärryksen rakentamisena, jossa mennään molempien, sekä ohjattavan että ohjaajan ehdoilla. Dialogisen vuorovaikutuksen ehdoton edellytys on luottamuksellinen suhde osapuolten välillä. (Mönkkönen 2007: 87; Puukari – Taajamo 2007: 17.)

Dialogisuus on enemmän kuin pelkkää puhetta, kuuntelua ja keskustelua. Sen voi nähdä kommunikaation lisäksi myös suhteena. Kun dialogisuutta tarkastellaan suhteena, siinä

tapahtuu jotain merkittävää ihmisten välillä. Tällöin molemmat osapuolet oppivat toisiltaan ja voivat muuttaa asenteitaan tai mielipiteitään. Parhaimmillaan eri kulttuurien edustajien välinen dialogi johtaa siihen, että osapuolet voivat avata toisille omaa kulttuuriaan, oppia toisista kulttuureista, oppia uusia tapoja tarkastella omaa kulttuuriaan toisten kulttuurien jäsenten kautta, oppia kommunikoimaan uusilla tavoilla sekä luoda yhdessä uudenlaista kulttuuria pelkän kulttuurierojen hyväksymisen sijaan. Omien juurien arvostaminen sekä terve itsetunto ovat pohjana edellä mainitulle toiminnalle. (Mönkkönen 2007: 88–89; Puukari – Taajamo 2007: 17–18.)

Vokista omaan kotiin -ryhmätapaamiset suunnitellaan ja toteutetaan siten, että avoin keskustelu ja aito dialogi pääsevät toteutumaan. Dialogia pyrimme luomaan siten, että ryhmäläiset voivat vaikuttaa tapaamisten kulkuun ja ovat selkeästi osa onnistunutta ryhmätoimintaa. Me siis suunnittelemme raamit ryhmätapaamisille, mutta ryhmäläiset itse vaikuttavat tilanteiden etenemiseen. Tärkeintä kehittämistehtävän onnistumisen ja dialogin syntymisen kannalta on luottamussuhteen luominen.

5.3 Selkeä kieli osana monikulttuurista ohjausta

Yksi konkreettinen haaste monikulttuurisessa ohjaamisessa on yhteisen kielen löytäminen. Puukari ja Korhonen (2013b: 40) suosittelevatkin selkokielen ja kuvitettujen selkokielisten oppaiden käyttämistä ohjauksen tukena. Selkokielellä tarkoitetaan sellaista suomen kielen muotoa, jota on muokattu rakenteeltaan, sanastoltaan ja sisällöltään yleiskieltä ymmärrettävämmäksi (Selkokeskus 2015a).

Itsenäisen elämän perusedellytyksenä on saada ymmärrettävää tietoa, ja tähän jokaisella ihmisellä on oikeus. Selkokielen käyttö tukee tätä oikeutta ja auttaa ihmisiä saamaan tietoa, lukemaan, ilmaisemaan omia ajatuksiaan sekä osallistumaan. Selkokieli on tarkoitettu niille ihmisille, joiden on vaikea ymmärtää yleiskieltä, kuten niille, joiden äidinkieli ei ole suomi. (Selkokeskus 2015a.) Toki selkokielen ymmärtäminen vaatii jonkinasteista suomen kielen osaamista. Jos ryhmätapaamisissa ilmenee keskeisiä sanoja, jotka ovat ryhmäläisille tuntemattomia, niiden kohdalle pysähdytään ja selitetään niiden merkitykset.

Suunnitellessa selkotekstiä täytyy ottaa huomioon kohderyhmä ja muokata sitä kohderyhmän tarpeiden mukaan. Selkokielessä kiinnitetään huomiota muun muassa sanojen

taivutusmuotoihin sekä lauseiden ja virkkeiden pituuteen ja rakenteisiin. Selkokielessä käytetään tavallisia kielen rakenteita, tavallisia verbien taivutusmuotoja ja sijamuotoja, sinä-muotoa, lyhyitä virkkeitä, joissa on vain yksi tärkeä asia yhdessä lauseessa, suoraa sanajärjestystä sekä vältetään tarpeettomia kieltomuotoja ja lauseenvastikkeita. (Selkokeskus 2015b; Selkokeskus 2016.)

Selkotekstin lisäksi selkokielineen puhe tukee ohjaustilanteiden onnistumista. Kartio (2009: 12–13, 16–18, 23) ohjeistaa selkopuhujaa puhumaan yhdestä asiasta kerrallaan, mikä on yksi tärkeimmistä selkopuheen säännöistä. Myös lyhyesti ja järjestelmällisesti puhuminen sekä tuttujen puhekielen sanojen käyttäminen helpottavat kuulijaa ymmärtämään. Vaikeat abstraktit sanat sekä lainasanat tulee selittää. Hitaasti puhuminen selkeyttää viestin ymmärtämistä, mutta liian hitaasti puhuminen tuntuu luonnottomalta eikä edistä ymmärtämistä vuorovaikutustilanteessa. Puhetta voi korostaa käyttämällä ilmeitä ja eleitä. Ne kuuluvat luonnostaan puheeseen, mutta niiden käyttöä voi myös liioitella tietoisesti selkeyttämisen tukena.

Vokista omaan kotiin -ryhmään osallistuvat nuoret ovat asuneet Suomessa vuoden ja puhuvat siihen nähden erittäin hyvää suomea. Ohjatessa ryhmää meidän tulee kuitenkin kiinnittää huomiota käyttämäämme sanastoon ja lauseenrakenteisiin, jotta tulemme mahdollisimman hyvin ymmärretyksi. Muokkaamme ryhmätapaamisiin materiaaleja, jotka ovat kieleltään mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä sekä vastaavat kohde-ryhmämme tarpeita. Puheen ja tekstin tukena käytämme myös kuvia.

6 Opinnäytetyön kehittämistehtävä

Opinnäytetyöllämme on kaksi tavoitetta. Ensimmäinen on täysi-ikäistyvien oleskeluluvan saaneiden vastaanottokeskuksesta omaan kotiin muuttavien nuorten tukeminen itsenäiseen asumiseen. Björklundin (2015) mukaan yksintulleiden turvapaikanhakijanuorten tukeminen itsenäistymisessä on erityisen tärkeää, sillä heillä ei ole vanhempia tai huoltajia kenen puoleen kääntyä ongelmien syntyessä. He tarvitsevat tukea monissa samanlaisissa asioissa kuin kantasuomalaisetkin itsenäistyvät nuoret. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi jokapäiväiset askareet kodinhoidosta omien menojen budjettiin.

Opinnäytetyömme toinen tavoite on luoda SPR:n vastaanottokeskuksen työntekijöille itsenäiseen asumiseen liittyviä materiaaleja, joiden avulla työntekijät voivat tulevaisuudessa tukea itsenäistyviä nuoria. Nuorten antaman palautteen pohjalta kehitämme materiaaleja nuorten tarpeita vastaaviksi.

Tarve opinnäytetyölle tuli suoraan SPR:n vastaanottokeskuksen johtajalta. Nuoret oleskeluluvan saaneet asukkaat ovat siinä tilanteessa, että ovat muuttamassa omilleen ja tarvitsevat tukea itsenäistymisessä. Yhdessä johtajan kanssa tulimme siihen tulokseen, että ryhmämuotoinen toiminta olisi paras vaihtoehto opinnäytetyön toteutukselle. Näin tukea saisivat kaikki ne nuoret, joille tuen tarve on ajankohtaista. Ryhmämuotoinen ohjaus on ajankäytön kannalta parempi vaihtoehto kuin yksilöohjaus ja se mahdollistaa vertaistuen.

7 *Vokista omaan kotiin* -ryhmätoiminta

Tähän lukuun olemme sisällyttäneet *Vokista omaan kotiin* -ryhmän tapaamisten suunnittelu- sekä toteutusvaiheen. Suunnitteluvaiheessa hahmotamme tapaamisten alustavaa struktuuria sekä sisältöä. Tapaamisten sisältö koostuu osittain etukäteen suunnitelluista teemoista, mutta myös nuorten toiveista. Toteutusvaiheessa kuvaamme jokaisesta tapaamisesta sen kerran tavoitteet, läpikäytyt asiat, esille nousseet keskustelunaiheet sekä tavoitteiden toteutumisen.

7.1 Tapaamisten suunnittelu

NAL:n kokoamassa Asumisen ABC - kouluttajanoppaassa (2015) on annettu esimerkki, miten ryhmänohjauksen voisi toteuttaa. Sen avulla pystymme hahmottamaan, minkälaisia virallisia teemoja olisi nuorten kanssa hyvä käydä läpi ja missä nuoret yleisesti tarvitsevat tukea itsenäistyessään. NAL julkaisee myös Omaan kotiin -opasta, jossa on ajankohtaista tietoa asumiseen liittyen. Opas on suunnattu 15–25 -vuotiaalle nuorille aikuisille, jotka ovat muuttamassa omaan kotiin. Siinä on muun muassa ohjeita asunnon etsijälle ja tietoa vuokrasopimuksesta. (Nuorisoasuntoliitto ry 2016.) Omaan kotiin -opasta otamme käyttöön Vuokrasopimuksen, Muuttajan muistilistan sekä Vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet. Valitsimme nämä oppaan materiaalit, koska ne koskettavat

kaikkia omaan kotiin muuttavia nuoria taustoista riippumatta. Ensimmäisellä kerralla kysymme kuitenkin nuorilta, onko heidän tarpeellista saada tietoa juuri näistä asioista. Muokkaamme materiaaleja ryhmäläisille kieleltään selkeämmäksi Selkokeskuksen (2016) ohjeiden mukaisesti.

Pakolaisapu ry:n Kotilo-projektin (n.d.) tuotoksena syntyi asumiskulttuuriin liittyviä sarjakuvia. Käytämme näitä sarjakuvia havainnollistamaan asumiskulttuuria Suomessa. Tekijänoikeuksien vuoksi emme voi jakaa niitä nuorille tai liittää niitä tähän työhön. Käymme ne yhdessä läpi tietokoneen ruudulta.

Ennen ryhmätoiminnan alkua kävimme tutustumassa vastaanottokeskuksessa yksikön johtajan kanssa. Halusimme nähdä tilat sekä tutustua hieman etukäteen tuleviin ryhmäläisiin. Keskustelimme ohjaajien kanssa heidän näkemyksistään ryhmätoiminnan sisällyttämisestä. He pitivät hyvänä ideana sitä, että käytämme pohjamateriaalina NAL:n luomia asumisen materiaaleja. He myös kertoivat, minkälaisia havaintoja olivat itse tehneet nuorten tuen tarpeista, mikä auttoi meitä tekemään suunnitelmaa. He olivat kyselleet vastaanottokeskuksen nuorilta, mitä tukea nuoret kokivat tarvitsevansa muuttaessa omaan kotiin. Esille nousseita seikkoja olivat kodinhoitoon sekä omaan talouteen liittyvät kysymykset. Myös harrastuspaikan etsimiseen ja vapaa-ajanviettoon toivottiin tukea. Selvittääksemme, missä juuri *Vokista omaan kotiin* -ryhmään osallistuvat nuoret tarvitsevat tukea, teemme heille ensimmäisellä kerralla kyselyn. Näin ryhmään osallistuminen on heidän näkökulmastaan mahdollisimman kohdennettua ja tarpeellista. Ohjaukseton teemat syntyvät siis NAL:n Asumisen ABC -kouluttajanoppaan ja Omaan kotiin -oppaan, Kotilo-projektin sarjakuvien, vastaanottokeskuksen ohjaajien tekemien havaintojen sekä ryhmään osallistuvien nuorten omien toiveiden pohjalta.

Pidämme loka-marraskuussa 2016 kuusi tapaamiskertaa. Ensimmäisellä kerralla tavoitteenamme on tutustua ryhmäläisiin, keventää tunnelmaa ja luoda luottamussuhdetta. Tarkoituksena on kuulla ryhmäläisten toiveita, kartoittaa heidän palveluntarvetta sekä asettaa yhdessä tavoitteet ryhmätoiminnalle. Painotamme, että olemme täällä heitä varten ja että yhdessä haemme ratkaisuja esille nouseviin kysymyksiin. Ensimmäisen keran tapaamiseen sisältyy orientaatio, tutustumista, alustavien teemojen esittely, toiveiden ja tarpeiden kartoitus, tavoitteiden asettaminen yhdessä sekä lopetus.

Jos nuoret kokevat ehdottamamme teemat heitä hyödyttäväksi, toisen tapaamiskerran teema on viralliset muuttamiseen liittyvät asiat, kuten vuokrasopimuksen tekemisessä

huomioitavat seikat. Kolmannella kerralla käymme läpi vuokralla asuvan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä Muuttajan muistilistan. Neljännellä kerralla pohdimme suomalaista asumiskulttuuria ja siihen liittyviä tekijöitä. Suunnitelma muokkautuu vielä nuorten toiveiden mukaiseksi. Viidennen kerran jätämme kokonaan avoimeksi, jotta voimme käsitellä silloin nuorten puheesta mahdollisesti esiin nousevaa teemaa. Viimeisellä kerralla keräämme palautteen erityisesti materiaaleihin liittyen.

Sujuvuuden varmistamiseksi aina toinen meistä on päävastuussa keskustelun vetämisestä ja toinen kirjaamisesta. Tämä selkeyttää keskustelua ja helpottaa havainnointia. Keskusteluista nousseet asiat ja kyselyiden vastaukset tulevat näin tarkemmin kirjatuiksi. Sovimme roolit aina seuraavaa kertaa suunnitellessa. Päädyimme muistiinpanoihin nauhoittamisen sijaan, koska koimme, että havainnointi ja muistiinpanojen tekeminen on riittävää, kun kyseessä on ryhmätoiminta eikä tutkimuksellinen haastattelu. Haluamme myös luoda mahdollisimman rennon ilmapiirin, jonka nauhurin käyttö saattaisi estää, sillä vaarana on, että nauhuri tekisi tapaamisista niin sanotusti virallisempia.

Haluamme lisätä luottamusta ja turvallisuutta ylläpitämällä osittain samanlaista struktuuria tapaamisissa. Käytämme ohjauksen tukena tietokoneen dia-sarjoja, joissa materiaalit on esitettyinä. Jaamme materiaalit myös paperisina. Jokainen kerta aloitetaan keskustelemalla nuorten tuntemuksista, siitä mitä heille kuuluu ylipäätään juuri sillä hetkellä ja jäikö viime kerrasta jotain kysymyksiä. Alkuun käymme myös läpi edellisellä kerralla mahdollisesti esille nousseet kysymykset, joihin olemme etsineet vastaukset. Tämän jälkeen siirrymme päivän keskusteluaiheisiin ja lopuksi käymme läpi tunnelmat tulostettujen emoji-avulla. Emme mainitse näitä luvussa 7.2. Tapaamisten toteutus erikseen, ellei niistä nouse esille jotain huomioitavaa.

Tammikuussa, kun nuoret ovat asuneet jo muutaman kuukauden omillaan, tarkoituksena on tavata uudestaan ja kysyä heidän kuulumisiaan haastattelun merkeissä. Kyseessä ei siis ole tutkimuksellinen haastattelu vaan enemmänkin jatkopalautteen kerääminen. Haluamme selvittää, mitä heille kuuluu nyt, minkälaisia tulevaisuudennäkymiä heillä on, oliko ryhmätoiminnasta heidän mukaansa hyötyä ja tarvitsisivatko he vielä enemmän tukea itsenäistyessään.

7.2 Tapaamisten toteutus

Vastaanottokeskuksen ohjaajat olivat kertoneet alkavasta ryhmästä keskuksen asukkailla, joille omaan kotiin muutto oli ajankohtaista. Neljä nuorta osallistui ryhmään. Kaikki ryhmäläiset olivat saaneet oleskeluluvan, juuri täyttämässä 18 vuotta ja muuttamassa omaan asuntoon.

Tapaamiset toteutettiin vastaanottokeskuksen tiloissa aina samassa huoneessa. Koimme tämän tärkeäksi, sillä tuttu ympäristö ja vakituinen tapaamispaikka loivat turvaa ryhmätoiminnalle, mikä oli tärkeää tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Ryhmän kokoontuessa ensimmäistä kertaa kerroimme nuorille, mitä olemme ja miksi ryhmä on perustettu. Painotimme, että ryhmään osallistuminen on vapaaehtoista ja ryhmän saa jättää kesken milloin tahansa, jos siltä tuntuu. Saimme luvan kaikilta osallistujilta kirjata tapaamisissa käydyt keskustelut ylös. Painotimme kuitenkin, että vaikka kirjaamme ylös nuorten sanomisia sekä havainnoimme tapaamiskertojen etenemistä, heidän henkilöllisyytensä ei tule ilmi missään vaiheessa. Korostimme ryhmäläisten osallisuuden tärkeyttä sekä kaikkien oikeutta tulla kuulluksi.

7.2.1 Tutustuminen ja orientaatio

Ensimmäisen tapaamisen tavoitteena oli tutustua toisiimme, luoda luottamussuhde ryhmäläisiin ja määrittää tavoitteet jatkolle. Painotimme nuorille, että koko ajan saa kertoa ajatuksiaan ja kysyä. Halusimme, että he uskaltaisivat kertoa ideoitaan, jolloin voisimme yhdessä muokata ryhmätoiminnan sisällön ryhmäläisten toiveita ja tarpeita vastaavaksi. Menetelmänä toimi avoin keskustelu, jossa pyrimme dialogiin. Tutustumisen tukena käytimme erilaisia tutustumisleikkejä. Kävimme myös vapaata keskustelua nuorten elämään liittyvistä asioista, kuten heidän elämästään ja arjestaan vastaanottokeskuksessa. Kiinnostuksen ilmaisemisen lisäksi ja luodaksemme avointa ilmapiiriä kerroimme myös itse omasta arjestamme. Tämän jälkeen esittelimme alustavat teemat ja kysyimme nuorten mielipidettä niistä. He olivat sitä mieltä, että ne vaikuttivat hyödyllisiltä.

Jotta pystyimme muokkaamaan tulevia tapaamiskertoja ryhmäläisten tarpeita vastaaviksi, teimme heille alkukartoituskyselyn (liite 1). Kyselyn avulla halusimme kartoittaa

ryhmäläisten toiveita, huolia ja tarpeita sekä sitä, mistä tai keneltä he ovat aiemmin saaneet apua liittyen itsenäiseen asumiseen. Tarkoituksena oli kerätä vastaukset kirjallisesti, mutta se osoittautui hankalaksi. Ryhmäläiset kokivat puhumisen helpommaksi tavaksi, joten toinen meistä kirjasi heidän vastauksensa. Kysymykset käytiin läpi ringissä, jotta kaikki saivat puhua. Kaksi paremmin suomea puhuvaa käänsivät välillä kahden muun vastaukset suomeksi ja englanniksi.

Ensimmäinen kysymys koski nuorten huolia liittyen itsenäiseen asumiseen. Esille nousivat yksinäisyys, arkiaskareiden hoitaminen, lain ja sääntöjen noudattaminen, kodista huolehtiminen, suomen kielen oppiminen ja aikataulujen suunnittelu itsenäisesti.

Nuoret kokivat tarvitsevansa eniten apua suomen kielen oppimisessa ja sosiaalisen elämän rakentamisessa. He eivät oikein osanneet sanoa, kuinka paljon tarvitsevat omassa kodissa apua ja tukea, kun eivät vielä asuneet omillaan.

Itsenäiseen asumiseen liittyen heidän kaikkien tärkein toive oli, että ei olisi sotaa vaan elämässä olisi rauha. He kaikki odottivat itsenäistymistä, vaikkakin se myös hieman pelotti. Kaksi nuorista painotti, että toivovat kouluttautuvansa pitkälle ja saavansa hyvän ammatin.

*Ilman koulutusta on kuin kulkisi silmät kiinni eikä tiedä elämästä.
– Nuori 2*

Yksi asia, mikä herätti meidän huomiomme, oli muutamankin nuoren toive tulla “tavalliseksi” suomalaiseksi ihmiseksi. Päätimme, että palaamme tähän kulttuuri-identiteettikysymykseen myöhemmin ryhmätapaamisilla.

*I want to become normal Finnish people, normal.
– Nuori 4*

Kysyimme heiltä, mistä he ovat saaneet tietoa aikaisemmin liittyen itsenäiseen asumiseen. Yksi sanoi, että ainoastaan sosiaalityöntekijältä. Muut kertoivat, että ovat saaneet jonkin verran tietoa sosiaalityöntekijän lisäksi koulusta opettajalta, edustajalta sekä vastaanottokeskuksen ohjaajilta. Kaikki olivat kuitenkin sitä mieltä, että kaipasivat lisää informaatiota, ja siksi tämä ryhmä on erittäin tarpeellinen.

Orientaation, tutustumisen sekä kartoituskyselyn jälkeen asetimme yhdessä tavoitteet ryhmälle. Nuorten ensin pohdittua hetken lopullisiksi ja tärkeimmiksi tavoitteiksi nousivat suomalaisesta kulttuurista oppiminen, sääntöjen tunnistaminen, kavereiden löytäminen sekä suomen kielen sanaston kerryttäminen. Nuorten asettamat tavoitteet olivat osittain samoja, mitä he alkukartoituksessa luettelivat huolenaiheiksi ja tuentarpeiksi.

Viimeiseksi tarkoituksenamme oli käydä läpi asunnonhakuprosessia, mutta aika loppui kesken. Nuoret pitivät asunnonhakua tärkeänä aiheena, vaikka vastaanottokeskuksen ohjaajat auttavatkin heitä asunnon etsimisessä. He kokivat kuitenkin, että tulevaisuutta ajatellen on tärkeää tietää, mitä asunnonhakuprosessiin liittyy. Päätimme siirtää sen seuraavaan ryhmätapaamiseen.

Ensimmäinen kerta oli erittäin onnistunut. Tavoitteet saavutettiin, sillä tutustuimme puolin ja toisin. Oman tuntumamme mukaan myös luottamus oli saavutettu, sillä nuoret olivat hyvin avoimia ja kommunikaatio oli välitöntä. Saimme myös paljon tietoa nuorten tarpeista ja toiveista sekä asetettua yhteiset tavoitteet ryhmätoiminnalle. Niiden perusteella muokkasimme seuraavien kertojen sisältöjä. Ensimmäisen tapaamisen jälkeen huomasimme, että aikaa kului kieleen liittyvistä syistä enemmän kuin olimme ajatelleet, joten päätimme pidentää seuraavia tapaamiskertoja puoleentoista tuntiin.

7.2.2 Hakemukset ja sopimukset

Toisella kerralla teemana oli asunnon hakemiseen ja omille muuttamiseen liittyvät viralliset asiat. Tavoitteenamme oli puhua ja esitellä materiaalit niin selkeästi, että nuoret ymmärtäisivät kaikki vaikeat asiat, mitä itsenäiseen asumiseen liittyy. Yksi ryhmäläisten toiveista ja yhdessä laadituista tavoitteista oli suomalaisten sääntöjen tunteminen. Sääntöihin liittyy sopimukset kuten vuokrasopimus, joka oli yksi tämän kerran sisällöistä. Edellisellä kerralla oli tarkoitus käydä läpi asunnonhakuprosessia, mutta emme ehtineet. Siirsimme sen tälle kerralle, koska nuoret kokivat sen tärkeäksi tulevaisuuden kannalta.

Kävimme läpi asunnonhakuohjetta, johon olimme listanneet eri sivustoja, joista voi asunnon löytää. Näytimme heille myös esimerkkiä asuntohakemuksesta ja kävimme eri kohtia läpi. Asunnon hakeminen ei ollut heille juuri tähän hetkeen ajankohtaista, sillä kun nuoret muuttavat omilleen vastaanottokeskuksesta, ohjaajat auttavat heitä löytämään asunnon.

Kävimme läpi vuokrasopimukseen liittyviä asioita. Annoimme nuorille NAL:n esimerkkilomakkeen vuokrasopimuksesta (liite 2), johon oli numeroitu tärkeimmät kohdat yhdestä viiteen. Vuokrasopimusohjeeseen (liite 2) olimme selittäneet, mitä numeroidut kohdat tarkoittavat. Etenimme todella hitaasti aina varmistaen, että kaikki ovat ymmärtäneet jokaisen kohdan. Onneksi kaksi nuorista pystyi kääntämään vaikeimpia kohtia kahdelle muulle nuorelle. Käytimme tähän paljon aikaa, mutta varmisteluista huolimatta on hyvin mahdollista, että he eivät ymmärtäneet aivan kaikkea. Aihe oli vaikea ja uusia suomenkielisiä sanoja tuli esiin paljon. Nuoret sanoivat tutkivansa papereita vapaa-ajallaan ja kysyvänsä ensi kerralla, jos jotain jäi epäselväksi.

Yksi nuorista oli allekirjoittanut aikaisemmin samana päivänä vuokrasopimuksen uuteen omaan kotiinsa. Hän kertoi, ettei ymmärtänyt siitä mitään, mutta ohjaaja oli kertonut, mitä siinä luki. Hän ei kuitenkaan omien sanojensa mukaan ollut siltikään ymmärtänyt jokaista kohtaa. Keskustelimme tämän jälkeen, miksi on tärkeää tietää, mihin paperiin pistää nimensä alle. Keskustelu siirtyi vuokralaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin, mikä vahvisti seuraavan ryhmätapaamisen sisältöä. Nuoret myös pohtivat, mistä saa hankittua huonekaluja ja kodinkoneita.

Tällä kerralla oli huomattavaa, että heidän keskittymisensä hieman herpaantui, sillä asia oli heille uusi ja vaikea. Tavoite saavutettiin osittain, sillä selkeä kieleimme auttoi heitä ymmärtämään, mutta aivan kaikkea he eivät luultavasti siltikään ymmärtäneet. He kokivat kuitenkin saaneensa tärkeää ja hyvää tietoa, jota eivät olisi saaneet ilman tätä ryhmää. Nuoret sanoivat materiaalien olevan selkeitä, mutta näiden uusien asioiden sisäistämiseen menevän hieman aikaa. He olivat omien sanojensa mukaan iloisia siitä, että annoimme heille materiaaleja, joita voivat itse tutkia myöhemmin. Kielen merkitys ohjauksessa korostui tälläkin kerralla. Uusien sanojen kohdalla pysähdyttiin ja osa nuorista kirjoitti niitä ylös. Tälläkin kertaa nuoret puhuivat sääntöjen ja lain tuntemuksen tärkeydestä, jotta voisivat tulla suomalaisiksi.

7.2.3 Oikeudet ja velvollisuudet

Nuorten integraation kannalta on tärkeää, että he tietävät omat oikeutensa ja velvollisuutensa. Nämä löytyvät NAL:n materiaaleista ja liittyvät myös nuorten asettamiin tavoittei-

siin saada tietoa säännöistä. Tämän kerran tarkoituksena oli käydä läpi myös, mitä muuttaessa tulisi muistaa. Nuorten toiveen pohjalta kävimme myös yhdessä läpi, mistä saa hankittua huonekaluja ja kodinkoneita.

Muokkasimme NAL:n materiaaleja Oikeuksista ja velvollisuuksista (liite 3) sekä Muuttajan muistilistaa (liite 4) kieleltään selkeämmäksi ja yksinkertaisemmaksi ja lisäsimme niihin kuvia, jotta ne olisivat ymmärrettävämpiä. Teimme myös listan liikkeistä ja kierrätysryhmistä (liite 5), joista voi hankkia huonekaluja ja kodinkoneita. Kävimme materiaalit yhdessä läpi. Tällä kertaa emme käyttäneet tietokoneen diasarjoja apuna vaan jaoimme materiaalit pelkästään paperisina.

Puhuimme nuorten aloitteesta suomalaisesta kulttuurista. He olivat hämmentyneitä suomalaisten epäystävällisyydestä ja etäisyydestä. Omien kokemuksensa pohjalta yksi nuorista sanoi, että olemme ainoat hänen tapaamansa mukavat suomalaiset vastaanotokeskuksen ohjaajien lisäksi. Keskustelimme stereotyypeistä ja siitä, että suomalaiset saattavat olla joskus hitaasti lämpeneviä. Käyty keskustelu vahvisti sitä, että ryhmätapaamisilla on tärkeää keskustella kulttuurista. Seuraavan kerran sisältö käsittelee asumiskulttuuria, mutta tarkoituksenamme on myös keskustella lisää suomalaisesta kulttuurista laajemmin.

Oikeuksista ja velvollisuuksista puhuminen osoittautui hieman hankalaksi, sillä siihen liittyvät asiat eivät ole yksinkertaisia hahmottaa, varsinkaan toisesta kulttuurista tulevalle. Havaintojemme perusteella tämä kerta oli nuorille raskas. Heillä oli ollut paljon koulua ja he kertoivat olleensa hyvin väsyneitä. Nuorten väsymys sekä tietokoneen diasarjan puuttuminen vaikuttivat siihen, että nuoret eivät jaksaneet keskittyä täysin. Kaksi nuorista vaikutti ahdistuneelta ja sanoivat, että on paljon asioita, joita on vaikea muistaa.

*Suomessa lapsella on hyvä olla mutta kun täyttää 18, kaikki on vaikeaa
– Nuori 2*

Nuorten reaktion pohjalta kävimme yhdessä keskustelua aiheesta. Keskustelimme muun muassa siitä, että kaikkea ei voi muistaa ja aina voi kysyä apua. Kerroimme omista itenäistymisen kokemuksistamme, hyvistä sekä huonoista hetkistä. Nuoret kertoivat elävän elämän esimerkkimme rauhoittaneen heitä. Vaikka asiaa oli tällä kerralla paljon, ta-

voitteet kuitenkin täytyivät, sillä nuoret ymmärsivät, mistä puhuttiin. Nuorten esille tuomien tunteiden pohjalta päätimme, että seuraavan kerran tulisi olla sisällöltään kevyempi, sillä tarkoituksena on kuitenkin tukea nuoria eikä kuormittaa heitä.

7.2.4 Asumiskulttuuri

Tämän kerran tavoitteena oli lisätä asumiskulttuuritietämystä sekä keskustella kulttuurista, sillä yksi nuorten asettamista tavoitteista oli saada lisää tietoa suomalaisesta kulttuurista. Integraatioprosessin kannalta on myös tärkeää miettiä kulttuuriin liittyviä kysymyksiä. Kaksi edellistä kertaa olivat sisällöltään sen verran raskaita, että suunnittelimme tämän kerran kevyemmäksi. Emme jakaneet mitään materiaalia vaan keskityimme keskusteluun. Näytimme tietokoneelta asumiskulttuuriin ja asunnosta huolehtimiseen liittyviä kuvia (Liite 6), joiden tarkoitus oli herättää keskustelua.

Yksi nuorista oli juuri täyttänyt 18 vuotta ja hän oli saanut asunnon. Muutto olisi muutama päivän kuluttua, mistä hän kertoi olevansa innoissaan.

Kävimme läpi tietokoneelta Kotilo-projektin tuottamat sarjakuvat, joissa oli erilaisia kuvia suomalaisen kerrostaloasumiseen liittyen. Ajatuksenamme oli pohtia yhdessä, mitä kuvissa on ja miltä suomalainen asumiskulttuuri kuvien pohjalta näyttää. Toivottua keskustelua kerrostalosäännöistä ja niiden merkityksistä ei kuitenkaan syntynyt. Ryhmäläiset olivat alusta asti hyvin valppaita omaksumaan uusia sääntöjä eivätkä siksi kokeneet esittämiämme asioita oudoiksi vaan hyväksyivät ne uuteen kulttuuriin kuuluvaksi.

Seuraavaksi keskustelimme elämästä omassa kodissa kodinhoidon näkökulmasta, sillä se oli noussut ensimmäisellä kerralla yhdeksi "huolenaiheeksi". Kävimme läpi kodinhoitoon liittyviä kuvia (liite 6). Nuoret kertoivat, että esimerkiksi siivoaminen oli heille tuttua, koska olivat tottuneet siihen vastaanottokeskuksessa. Toisaalta omaan kotiin muutettuun heidän pitäisi huolehtia tästä itse. Keskustelimme siivoamisen lisäksi ruoanlaitosta, kierrättämisestä sekä kodinhuoltamisesta ja paloturvallisuudesta. Kierrätys nähtiin kulttuuriin liittyvänä tärkeänä asiana:

*Vaikka se on vaikea, se on kulttuuri. Jokaisen on pakko koska se on kulttuuri täällä.
Jos haluat asua täällä, sinun täytyy (kierrättää).
–Nuori 2*

Lopuksi keskustelimme säännöistä, sillä Suomessa vallitsevia sääntöjä oli selkeästi nuorille opetettu paljon, sillä he puhuivat niistä paljon. He olivat ylpeitä siitä, että osasivat monia sääntöjä, mutta samalla myös ahdistuneita siitä, että sääntöjä on niin paljon. Osa piti vastaanottokeskuksessa olevista säännöistä ja aikatauluista, sillä niiden avulla tiesi aina, mitä pitää tehdä ja milloin. Yksi nuorista oli sitä mieltä, että on vaikea elää omaa elämää, kun pitää koko ajan noudattaa ulkopuolelta tulevia "määräyksiä".

Edellisillä kerroilla nousi esiin toive olla "normaali suomalainen". Keskustelimme siitä, mitä suomalaisuus nuorille tarkoittaa. Heille se tarkoitti muun muassa lakien noudattamisen sekä "oikeaa" tapaa käyttäytyä. Nuoret kokivat suomalaiseen kulttuuriin kuuluvan paljon sääntöjä ja lakeja. He mielsivät tapakulttuurin viralliseksi käyttäytymisnormiksi, joten keskustelimme siitä, mikä on säännön ja tavan ero. Nuorille suomalaisia sääntöjä olivat esimerkiksi bussipysäkillä kaukana toisistaan seisominen, ihmisten puhumattomuus sekä se, ettei auteta kun toinen kysyy tietä juna-asemalle. Yksi nuorista ihmetteli näitä "käyttäytymissääntöjä" ja kertoi, että hänen lähtömaassaan on sota ja silti ihmiset hymyilevät, nauravat ja ovat ystävällisiä. Yhdessä pohdimme, että kaikkia kulttuurin piirteitä ei tarvitse ottaa omaan elämäänsä. Toimme esille näkökulmaa, ettei nuorten tarvitsekaan tulla suomalaisiksi kaikilta osin. Tärkeintä olisi ymmärtää suomalaisen kulttuurin ydin, jolloin nuoren on mahdollista valita mitä omassa elämässään haluaa toteuttaa ja mitä ei.

Tämän kerran tavoite asumiskulttuuritietämyksen lisäämisestä toteutui osittain. Osa asioista oli nuorille tuttuja. Sarjakuvien kuvat olivat havainnollistavia, mutta nuorista paikoin hämmentäviä eivätkä sääntöorientoituneet nuoret alkaneet kyseenalaistamaan niitä, kuten ehkä toivoimme. Mikään asia kodin turvallisuuteen ja ylläpitoon liittyvistä asioista ei kuitenkaan heidän mukaansa jäänyt epäselväksi. He kertoivat oppineensa lisää suomalaisesta kulttuurista, mutta rajan vetäminen sääntöjen ja tapojen välille oli haasteellista, ja siitä olisi voinut keskustella pidempäänkin.

7.2.5 Oma elämä

Yksinäisyyden pelko oli yksi suuri huoli, joka nousi esille ensimmäisellä kerralla nuorten puheessa. Kavereiden löytäminen oli myös yksi tavoite, joka silloin asetettiin ryhmän toiminnalle. Tämän kerran tavoitteena oli siis löytää keinoja, joilla voi saada uusia ystäviä ja löytää mielekästä tekemistä, kun muuttaa uuteen kuntaan. Tarkoituksena oli myös

selvittää, mistä voi saada jatkossa apua ja neuvoa. Aikaisemmillä kerroilla olimme sivunneet talousaihetta, sillä nuoret olivat huolissaan siitä, mitä mikäkin maksaa ja paljonko heillä on käytettävissä rahaa. Tämän kerran tavoitteena oli siis myös pohtia tulevaa rahankäyttöä, mikä on oman elämänhallinnan rakentumisen kannalta tärkeää.

Olimme koonneet diasarjaan kuntien yleisiä palveluita, kuten kirjasto, terveysasema, teipalvelut sekä sosiaalitoimiston ja kelan palvelut. Yhdessä pohdimme, minkälaisiin asioihin kustakin saa apua ja tukea. Olimme tehneet myös erikseen listan kunnan palveluista, jonka annoimme nuorille. Siinä oli tietoa muun muassa liikuntapalveluista, nuorille suunnatuista palveluista, terveyspalveluista, maahanmuuttajille suunnatuista palveluista ja seksuaalineuvonnasta. Lista oli merkinneet jokaisen paikan yhteystiedot ja mitä siellä on tarjolla. Listalle valitsimme palvelut sen mukaan, mitä kunnasta löysimme sekä mitä nuoret olivat aiemmillä kerroilla maininneet mielenkiinnonkohteikseen. Nuorille suunnatuissa ryhmissä ja aktiviteeteissa on mahdollista tutustua uusiin ihmisiin ja näin laajentaa omaa sosiaalista verkostoaan.

Kenen tahansa itsenäistyvän nuoren on hankala hahmottaa, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon tulojen ja menojen budjetoinnissa, joten keskustelimme yhdessä siitä, mihin kaikkeen rahaa voi mennä kuukaudessa. Pohdimme muun muassa, mihin rahaa kuluu eniten, mikä on oikeasti tarpeellista ja mikä on kenellekin sellaista niin sanotusti ylimääräistä, joka kuitenkin tuo ansaittua lisäarvoa elämään. Erityisen kalliiksi nuoret kokivat ruoan ja vaatteiden hinnat Suomessa. Nuoret kertoivat, että haluavat säästää rahaa joka kuukausi, jotta voivat myöhemmin ostaa itselleen tärkeitä hieman suurempia hankintoja. Tästä syystä he olivat valmiita elämään mahdollisimman pienellä budjetilla. Puhuimme myös siitä, kuinka tärkeää on avata postit ja maksaa laskut, jotta ei tule lisämaksuja ja ongelmia.

Kaksi nuorta oli juuri allekirjoittanut vuokrasopimukset uuteen kotiinsa. He olivat iloisia siitä, että ymmärsivät mitä esimerkiksi vuokrasopimus tarkoittaa. Keskustelimme tulevasta muutosta ja sen myötä heränneistä tunteista nyt kun omaan kotiin muuttaminen oli oikeasti konkretisoitunut. Nuorilla oli ristiriitaisia tunteita. Heidän mielestään toisaalta oli mukavaa muuttaa omaan kotiin, mutta he uskoivat myös ikävöivänsä vastaanottokeskusta, muita nuoria ja ohjaajia siellä sekä strukturoitua ja turvallista arkea. Esimerkiksi yksi heistä kertoi olevansa huolissaan siitä, ettei hän ymmärrä kirjeitä joita hänelle tulee postiluukusta. Hän mietti, mistä tunnistaa, mikä on lasku ja mikä jotain muuta. Rauhoit-

telimme häntä ja keskustelimme siitä, ettei kaikkea tarvitse ymmärtää ja neuvoa voi tarvittaessa kysyä vaikka naapurilta. Tärkeää on kuitenkin säännöllisesti seurata postia laskujen takia.

Tämä viides kerta oli erittäin antoisa, sillä ilmapiiri oli jo hyvin avoin ja turvallinen, mikä näkyi keskustelukulttuurissa. Nuoret olivat rentoja ja keskustelu oli vaivatonta. Nuoret kokivat saaneensa paljon vinkkejä yksinäisyyden ehkäisemiseksi ja sanoivat helpottuneensa käydyn talouskeskustelun myötä. Tämän kerran tavoitteet siis saavutettiin.

8 Palaute

Tässä luvussa avataan nuorten ja yhteistyökumppanimme antamaa palautetta materiaaleista. Sen lisäksi nuorten itsenäistymistä selvitetään haastattelun avulla.

8.1 Materiaalien palautelomakkeen suunnittelu ja sisältö

Suunnittelimme palautekyselyn (liite 7) ryhmätoiminnan lopuksi. Palautteen tarkoituksena oli mitata materiaalien toimivuutta, jotta niitä voisi käyttää hyödyksi myös jatkossa. Koska ryhmäläiset pystyivät omien sanojensa mukaan ilmaisemaan itseään paremmin suullisesti kuin kirjallisesti, keräsimme palautteen suullisesti ja kirjasimme vastaukset samalla lomakkeeseen. Tarkoituksenamme oli, että kaikki neljä nuorta vastaisivat palautekyselyyn erikseen.

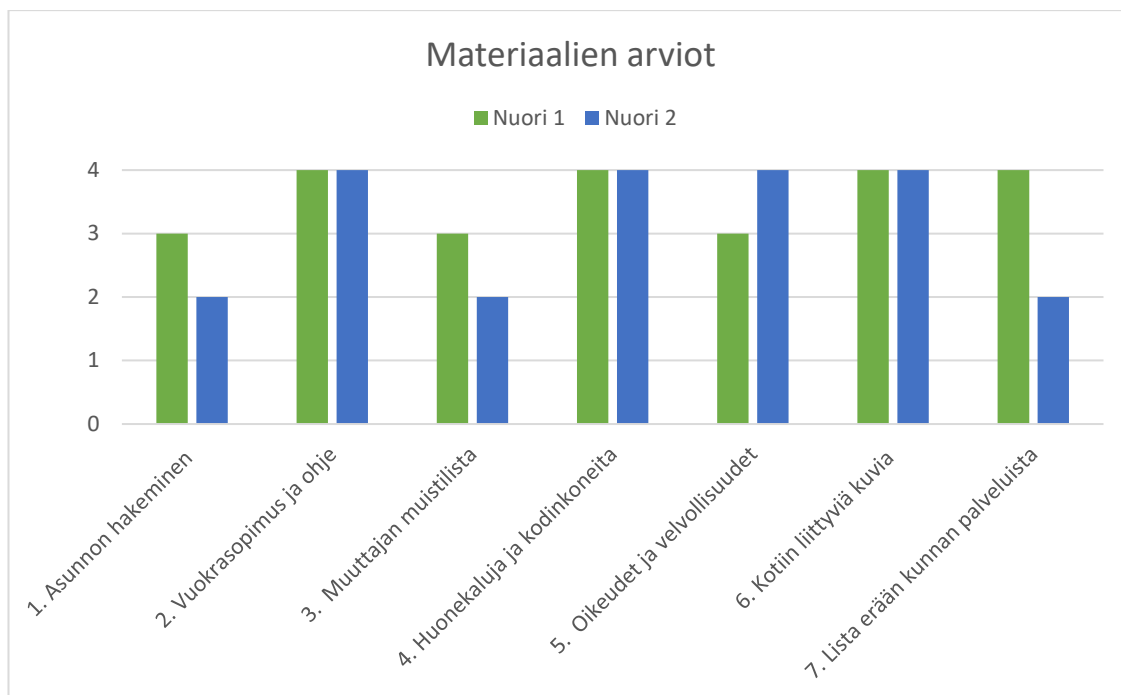
Lomake sisälsi monivalintakysymyksiä ja tilaa vapaalle palautteelle. Numeroimme käyttämämme materiaalit ja käytimme arvioinnin apuna hymiöitä. Jokainen materiaali arvioitiin siis yhdellä hymiöllä niin, että nuori osoitti neljästä hymiöstä sitä, mikä parhaiten kuvasti hänen mielipidettään. Anonymiteetin puuttuessa nuoret olisivat saattaneet kokea negatiivisen palautteen antamisen hankalaksi ja mieluummin pyrkiä miellyttämään meitä vastauksillaan. Pyrimme kuitenkin luomaan ilmapiirin, jossa olisi turvallista antaa myös negatiivista palautetta.

8.2 Nuorten ja yhteistyökumppanin palaute materiaaleista

Toteutimme palautteenkeräämisen viimeisellä *Vokista omaan kotiin* -ryhmätapaamisella. Kolme ryhmän nuorista oli jo muuttanut pois vastaanottokeskuksesta ja yhteydenpito heihin oli hankalaa. Liikkuminen vastaanottokeskukseen ja sieltä pois oli vaikeaa sijainnin takia ja tästä syystä vain vastaanottokeskuksessa asuva nuori saapui viimeiseen tapaamiseen. Lopulta saimme palautetta vielä toiselta nuorelta noin kahden kuukauden kuluttua viimeisestä tapaamisestamme. Ensimmäinen nuori muisti kaikki materiaalit. Toinen nuori muisti kaikki muut paitsi Asunnon hakeminen ja Muuttajan muistilista -materiaalit.

Ensimmäinen nuori sanoi ymmärtävänsä kaikkien materiaalien sisällön paitsi Oikeudet ja velvollisuudet -materiaalin sisällöstä hän ei ollut varma. Toinen nuori sanoi ymmärtävänsä kaikkien muiden materiaalien sisällön paitsi Oikeudet ja velvollisuudet sekä Muuttajan muistilistan.

Pyysimme nuoria arvioimaan materiaaleja neljän hymynaaman avulla sekä kommentoimaan, miksi valitsivat kyseisen hymynaaman. Kuviossa 1 pystyakselin numerot vastaavat hymynaamoja. Numero 1 tarkoittaa huonointa arviota ja numero 4 parasta. Vuokrasopimus ja ohje -materiaali sekä Huonekaluja ja kodinkoneita -materiaali koettiin parhaimpina ja hyödyllisimpinä. Asunnon hakeminen -materiaali ei ollut nuorille ajankohtainen ja siksi se koettiin hyödyttömämpänä. Muuttajan muistilista -materiaali oli nuorten mukaan epäselvä. Oikeudet ja velvollisuudet -materiaali oli nuorten mielestä tärkeä. Sen kieli oli toisen nuoren mielestä epäselvää. Lista erään kunnan palveluista -materiaali koettiin tärkeänä ja selkeänä, mutta toinen vastaajista sanoi sen olevan hänelle hyödytön, sillä hän asui eri kunnassa. Kotiin liittyviä kuvia -materiaali oli nuorten mielestä hyvä ja selkeä, mutta he kertoivat kuvien sisällön olevan heille tuttua.

Kuvio 1. Kahden nuoren arvioinnit materiaaleista

Nuorten palautteen pohjalta päädyimme luopumaan Asunnon haku -materiaalista. He kokivat sen hieman epäselkeäksi ja tarpeettomaksi, sillä vastaanottokeskuksen ohjaajat auttavat heitä asunnon haussa. Muita materiaaleja muokkasimme kieleltään vieläkin selkeämmäksi ja konkreettisemmaksi. Lisäsimme myös lisää kuvia helpottamaan aiheiden ymmärtämistä. Lista erään kunnan palveluista -materiaalia emme julkaise tässä opinäytetyössä, sillä se vaarantaisi nuorten anonymiteetin.

Muokattuamme materiaaleja nuorten kommenttien perusteella lähetimme ne yhteistyökumppanillemme, joka antoi omat kehitysehdotuksensa materiaaleja koskien. Kehitysehdotukset koskivat sisällön tarkentamista ja esimerkkien lisäämistä. Yksi ohjaaja myös ehdotti kuntotarkastuslomakkeen (liite 8) lisäämistä materiaaleihin. Teimme heidän ehdottamansa muutokset ja lisäykset. Viimeistelyn jälkeen annoimme materiaalit heidän käyttöönsä, sillä he kokivat niiden olevan hyödyllinen tuki nuorten itsenäistymisen tukemisessa.

8.3 Haastattelurungon suunnittelu ja sisältö

Nuorten omien sanojen mukaan oli vaikea tietää ennen muuttoa, mihin kaikkeen tarvitsee tukea ja apua. Tämän vuoksi haastattelu oli tarkoitus toteuttaa ajankohtana, jolloin

nuoret ovat asuneet omillaan jo jonkin aikaa. Tarkoituksenamme oli kuulla nuorten kohtaamista haasteista omaan kotiin muutettuaan sekä kartoittaa heidän sen hetkistä tuen tarvetta. Koska tavoitteena oli tukea nuorten itsenäistymistä, keskityimme tuen tarpeen kartoittamisen lisäksi myös voimavaroihin eli siihen mikä menee hyvin. Halusimme tietää, miten heillä menee asuttuaan omillaan muutaman kuukauden sekä minkälaiset ovat heidän tulevaisuudenhaaveensa. Kysymysten avulla mittasimme *Vokista omaan kotiin* -ryhmätoiminnan vaikuttavuutta. Jos esille nousisi sellaisia tärkeitä asioita, joita emme olleet ryhmätapaamisten sisältöihin liittäneet, voisimme kertoa niistä eteenpäin työelämäkumppanillemme. Tämä hyödyttäisi heitä jatkossa, kun he ohjaavat nuoria itsenäistymisprosessissaan. Ryhmätapaamisissa käytyjen keskustelujen havaintojen pohjalta välittyi nuorten assimilaatio akkulturaatiostrategiana, kun he sanoivat haluavansa tulla ”normaaliksi suomalaisiksi”. Halusimme siis myös selvittää, miten nuoret suhtautuvat oman kulttuurin ylläpitämiseen ja suomalaiseen kulttuuriin.

Haastattelurungossa (liite 9) oli neljä teemaa sekä teemakysymyksiä tarkentavia ja avoimia kysymyksiä. Osa tarkentavista kysymyksistä oli sellaisia, jotka tarvittaessa auttoivat keskustelun etenemistä ja osa sellaisia, jotka oli tärkeää kysyä joka tapauksessa. Pyrimme kuitenkin johdattamaan nuoria mahdollisimman vähän, joten kysyimme muita tarkentavia kysymyksiä vain, jos se vaikutti keskustelun kannalta oleelliselta.

Ensimmäinen teema käsitteli nykyhetkeä. Tarkoitus oli keskustella siitä, missä elämäntilanteessa nuoret ovat nyt. Halusimme selvittää ongelmakohtia ja tuen tarvetta, mutta myös asioita, jotka menevät hyvin sekä keinoja, joilla mahdollisista vaikeuksista voi selvitä. Koimme tämän pohtimisen nuorten kannalta voimaannuttavaksi, kannustavaksi ja toivoa luovaksi. Näin saimme myös laajemman kokonaiskuvan nuorten elämäntilanteesta.

Toinen teemakysymys käsitteli tulevaisuutta. Tämä kysymys kartoitti nuorten toiveita ja käsityksiä siitä, minkälainen tulevaisuus heillä on. Ajatusten suuntaaminen tulevaan sekä päämäärien asettaminen on tärkeää ja tulevaisuudenhaaveiden luominen osoittaa nuorten luottamusta omaa elämäänsä kohtaan.

Kolmas teemakysymys käsitteli kulttuuria. Ryhmätapaamisten yhteydessä keskustelimme suomalaisesta asumiskulttuurista ja kulttuurista yleisesti. Nuoret toivat toistuvasti esille sääntöjen tärkeyden ja halun tulla ”normaaliksi suomalaisiksi”. Integraation kannalta on oleellista halu oppia valtakulttuurin ja yhteiskunnan tapoja ja sääntöjä sekä tulla

osaksi sitä unohtamatta omaa kulttuuriaan. Tapaamiskerroilla nuorten puheet viittasivat kuitenkin paikoin vahvasti haluun assimiloitua suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Halusimme selvittää, onko asia niin kuin sen tulkitsimme. Kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena nuoret näkevät suomalaisen kulttuurin ja mitä he siitä ajattelevat. Tarkoituksena oli myös saada selville kokevatko nuoret kulttuurisen identiteettinsä säilyttämisen tärkeänä, helppona tai vaikeana.

Neljäs teemakysymys käsitteli *Vokista omaan kotiin* -ryhmän hyödyllisyyttä nuorten näkökulmasta. Halusimme kuulla, mikä heidän mielestään oli tarpeellista ja mikä ehkä turhaa. Lisäksi halusimme saada henkilökohtaisen palautteen meidän onnistumisesta ohjaajina.

8.4 Haastattelun toteutus

Toteutimme haastattelun tammikuussa 2017 kahden kuukauden kuluttua viimeisestä tapaamisesta. Saimme vastaanottokeskuksen ohjaajien välityksellä sovittua yhteisen ajan tapaamiselle. Paikalle pääsi kuitenkin vain yksi nuorista. Hän ei ollut paikalla palautetapaamisella, joten keräsimme häneltä ensin palautteen materiaaleista kyselylomakkeen avulla suullisesti. Tämän jälkeen toteutimme haastattelun yksilöhaastatteluna. Lopuille kolmelle lähetimme haastattelukysymykset sähköpostilla, mutta vuorovaikutteisen viestinnän puuttuessa heidän vastauksensa olivat suppeampia. He myös sanoivat, että suomeksi kirjoittaminen on haasteellista.

Ensimmäisenä teemakysymyksenä kysyimme, minkälaista nuorten elämä on ollut nyt, kun he ovat asuneet omillaan muutaman kuukauden. Osa oli sitä mieltä, että aluksi yksin asuminen oli hieman vaikeaa, kun piti osata hoitaa kaikki asiat itse eikä enää ollutkaan vastaanottokeskuksen ohjaajien tukea tai muiden asukkaiden seuraa. Nyt jo jonkin aikaa omassa kodissa asuneena kaikki neljä kertoivat olevansa tyytyväisiä sen hetkiseen tilanteeseensa. Erityisesti omassa kodissa asumisen positiivisiksi puoliksi mainittiin se, että saa itse laittaa juuri sellaista ruokaa kuin haluaa, milloin haluaa. Yksi myös kertoi nauttivansa hiljaisuudesta ja omasta rauhasta. Tärkeimmäksi asiaksi elämässä nousi kouluttautuminen ja sitä myöten hyvän ammatin saaminen.

Oma koti on parempi kuin vastaanottokeskuksessa. Täällä me voimme laittaa joka päivä (omanmaalainen) ruoka, täällä paikka on tosi hieno rauhallinen ja mutta yleisesti on kiva koti.

–Nuori 3

Nyt mä asun ensimmäinen kertaa yksin. Se ei ole minulle vaikea. Jollaki tulee ikävä äitiä.

-Nuori 2

Minulla on oman koti ja olen tyytyväinen itsenäistä elämää ja se on mukava minun uuden elämän hetkiä.

-Nuori 1

Halusimme selvittää, minkälaisiin ongelmiin he olivat törmänneet *Vokista omaan kotiin* -ryhmätapaamisten jälkeen ja missä asioissa tarvitsisivat vielä tukea. Kaksi heistä kertoi olevansa huolissaan postin avaamisesta ja sisällön ymmärtämisestä. He kokivat, että postia tulee paljon ja suomenkieliset kirjeet olivat heidän mukaansa erittäin vaikeita ymmärtää. Toinen heistä sanoi turhautuneensa siihen, sillä haluaisi jo voida toimia itsenäisemmin.

En halua aina kysyä neuvoa. Haluan yrittää myös itse.

-Nuori 2

Itsenäisen asuminen on paljon ongelmia eli posti, pankki tili, vaihtaa koulu (lukio valmistava)

-Nuori 1

Kaikki on hyvä ei ole ongelma kiitos.

-Nuori 4

Kolmas nuorista toivoi tukea suomalaisen ystävän löytämiseen ja suomalaiseen kulttuuriin tutustumiseen enemmän. Hän koki, että suomen kieli on vaikeaa ja sitä hänen täytyy opetella lisää. Neljäs nuori ei osannut nimetä mitään huolenaihetta, vaan kertoi kaiken olevan hyvin.

Toinen teemakysymys koski tulevaisuutta. Rauha ja turvallinen elämä oli kaikkien toiveena, koska kotimaassa ei kumpaakaan ollut. Tulevaisuus nähtiin toiveikkaana ja nuorilla oli paljon suunnitelmia. Myös mieleisen opiskelu- ja työpaikan löytäminen oli nuorten haaveena tulevaisuudessa.

En halua, että Kela maksaa. Haluan itse löytää työn.

-Nuori 2

Osa nosti esille haaveet naimisiinmenosta ja perheen perustamisesta. Yksi heistä halusi ostaa ison omakotitalon ja perustaa oman yrityksen.

Kolmas teemakysymys koski kulttuuria, sillä *Vokista omaan kotiin* -ryhmätapaamisissa käytyjen keskustelujen perusteella koimme tärkeäksi puhua siitä, mitä nuoret kokevat tärkeiksi asioiksi omaksua uudesta kulttuurista ja mitä säilyttää vanhasta. Olimme halunneet kuulla lisää tuntemuksia siitä, minkälainen akkulturaatiostrategia painottuu heidän kotoutumisessa. Olimme ajatelleet käydä kulttuuriin liittyvän kysymyksen yhdessä keskustellen, mutta koska haastattelutilaisuuteen saapui vain yksi nuorista, toivottua ryhmäkeskustelua ei syntynyt. Kolmelle muulle sähköpostin kautta lähetetyssä kyselyssä emme kuitenkaan kokeneet hedelmälliseksi kysyä tätä kysymystä, sillä mielestämme sen käsittely kaipaisi aitoa vuorovaikutusta.

Paikalle saapunut nuori sanoi pitävänsä suomalaisesta kulttuurista, mutta koki myös tärkeäksi, ettei unohda omaa kulttuuriaan. Omasta kulttuuristaan hän haluaisi säilyttää vieraanvaraisuuden, ja sitä hän kertoo kaipaavansa. Hän on tottunut, että uusiin ihmisiin tutustutaan helposti ja nopeasti, ihmiset ovat kaikessa mukana ja puhutaan paljon. Toisaalta hän koki välillä kaipaavansa omaa rauhaa kaikelta siltä oman kulttuurinsa yhteisöllisyydeltä. Hän myös kertoi viihtyvänsä yksin lukien kirjaa. Hän koki suomalaisen kulttuurin olevan erilainen kuin omansa, mutta sanoi myös olevan helppoa samaistua joihinkin suomalaisiin tapoihin.

Suomalainen on aina kylmä. Suomalainen on looginen, ei tunteellinen. Ei ole hyvä aina niin, koska sitten menee yksin.
–Nuori 2

Minä ajattelen, että olen vähän samanlainen kuin suomalainen. Muille on varmasti vaikeaa, koska hän ajattelee, että suomalainen on vähän "kylmä". Minulle se on helppoa, koska olen itsekkin vähän "kylmä".
–Nuori 2

Neljäntenä kysyimme, oliko nuorten mielestä tarpeellista saada tietoa asumisasiosta, ajoittuiko ryhmätoiminta itsenäistymisen vaiheessa oikeaan kohtaan ja kokivatko he *Vokista omaan kotiin* -ryhmän hyödyllisenä. Kaikki vastasivat tiedon saannin olleen tärkeää ja ryhmätoiminnan hyödyllistä. Yksi nuorista kuitenkin totesi, ettei hänellä enää muuton jälkeen olisi aikaa ryhmätapaamisille, koska koulu vie niin paljon aikaa. He olivat sitä mieltä, että ennen omaan kotiin muuttamista oli vaikeaa tietää, missä kaikessa tukea tulee tarvitsemaan. Silti he kokivat ryhmätoiminnan olleen tärkeää juuri ennen itsenäistymistä. Esimerkiksi virallisten sopimusten ja ohjeiden läpikäynnin jälkeen he kertoivat tienneensä, mitä ne olivat, kun ne muuttaessa tulivat omalla kohdalla vastaan. Keskusteluiden ja yhdessä ihmettelemisen ansiosta he kertoivat tietävänsä, mitä tehdä jos kohtaavat ongelmia.

Nuoret olivat kiitollisia, että olimme tulleet heidän avukseen. He myös kertoivat, että oli helpottavaa, kun oli joku jolta kysyä asioita. He kokivat, että ryhmäohjaus oli parempi kuin yksilöohjaus, koska jollain oli aina joku kysymys tai mielipide, jota joku toinen ei ollut aiemmin tullut ajatelleeksi. Tietoa siis heidän mielestään siirtyi ryhmässä enemmän kuin olisi siirtynyt yksilöohjauksessa.

Kiitos paljon, että tulitte ja autoitte. Emme ymmärtäneet meidän oikeuksia. Nyt ymmärrämme.
–Nuori 2

Mä olen tosi iloinen, koska paljon asiaa, jota en ymmärtänyt ennen. On hyvä, että te autatte meitä.
–Nuori 3

Paljon sanoja, mitä ymmärrän nyt!
–Nuori 1

Ryhmä parempi. En osannut kysyä, mutta joku muu aina osasi.
–Nuori 4

Viimeiseksi pyysimme palautetta meistä ohjaajista. Palaute oli suurimmaksi osaksi pelkästään positiivista. Ainoa rakentava palaute koski meidän puheen nopeutta ohjaustilanteissa.

Kiitos paljon teistä!
–Nuori 3

Te olitte hyvä ihmiset suomalaiset ja myös ahkera ja kiitos teille
–Nuori 4

Välillä puhu vähän nopeasti
–Nuori 1

Aina nauraa ja se oli hyvä
–Nuori 1

Selvititte aina asia seuraavalle kerralle
–Nuori 2

Mukavia ihmisiä, jotka auttaa
–Nuori 2

8.5 Yhteenveto haastattelusta

Haastattelun perusteella nuoret kokivat suurelta osin pärjäävänsä itsenäisesti muutaman kuukauden omillaan asuttuaan. Joissain asioissa he kuitenkin tarvitsivat vielä tukea. Haasteet itsenäisessä asumisessa liittyivät kahden kohdalla postiin ja yhden kohdalla pankkitiliin ja koulun vaihtamiseen muuton yhteydessä. Yksi nuorista koki tarvitsevansa tukea suomalaisen ystävän löytämisessä sekä suomalaisen kulttuurin ja kielen oppimisessa. Nuorten tarvitsema tuki liittyy siis laajemmin integraation tukemiseen, mutta myös arjen käytännön asioissa tukemiseen.

Kaikki nuoret vastasivat haastattelussa omaavansa jotain tulevaisuudennäkymiä ja haaveita. Heillä kaikilla oli suuri halu löytää opiskelu- ja työpaikka. Esille nousi myös toive perheen perustamisesta ja naimisiin menosta sekä yrityksen perustamisesta. Tärkeänä nousi myös halu itse maksaa kulunsa ja menonsa.

Kulttuurikysymykseen vastanneen nuoren mukaan hän haluaa ylläpitää piirteitä alkuperäisestä kulttuuristaan, joita hän myös kaipaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Näitä piirteitä olivat muun muassa vieraanvaraisuus. Hän kuitenkin arvostaa myös suomalaista kulttuuria ja kokee yksilökeskeisyyden suomalaisessa kulttuurissa hänelle sopivana.

Nuoret kertoivat ryhmän jälkeen tietävänsä muun muassa vuokrasopimukseen ja oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä asioista. He kertoivat myös oppineensa paljon suomenkielistä sanastoa. Nuorten omien sanojen mukaan ryhmästä oli heille hyötyä asumistietoisuuden lisääntymisen ja vertaistuellisuuden näkökulmasta.

9 Arvionti

Tässä luvussa arvioimme opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamista. Tämän lisäksi arvioimme ohjauksen onnistumista.

9.1 Nuorten itsenäistymisen tukeminen

Haastattelun perusteella nuoret kokivat olevansa tyytyväisiä nykyiseen elämäänsä. Yksi vastaajista koki olevansa tyytyväinen itsenäiseen elämään, vaikka koki, että hänellä on

paljon ongelmia. Ongelmat liittyivät koulun vaihtamiseen, pankkitiliin ja postiin. Nuori kuitenkin luonnehti tämän hetkisen elämän koostuvan mukavista uuden elämän hetkistä. Ensimmäisen teemakysymyksen vastauksista voidaan päätellä, että ainakin alkuvaiheen itsenäistyminen on ollut onnistunutta. Yhdellä nuorella oli suuri halu ja tarve pärjätä yksin ja ilman apua, mikä hänen kohdallaan oletettavasti merkitsee halua itsenäistyä.

Björklundin (2015:55) mainitseman tutkimuksen mukaan usea vastaanottokeskuksesta omaan kotiin muuttanut nuori ikävoi keskuksen henkilökuntaa sekä muita asukkaita. Myös *Vokista omaan kotiin* -ryhmän nuoret kertoivat haastattelussa aluksi omaan kotiin muutettuaan kaivanneensa paljon ohjaajien tukea ja vastaanottokeskukseen jääneitä ystäviään. He kuitenkin sanoivat ikävän laantuneen muutaman kuukauden jälkeen, kun huomasivat pärjäävänsä omillaankin. Tämä ei tietenkään sulje pois sitä, että nuoret tarvitsevat tukea jatkossakin. Elämäntilanteet voivat muuttua myös äkillisesti, mikä voi johtaa tuen tarpeeseen tulevaisuudessa.

Nuorten itsenäisen asumisen tukeminen linkittyy laajemmin integraatioon. *Vokista omaan kotiin* -ryhmään osallistuneet nuoret kertoivat eri tapaamiskerroilla sekä loppuhaastattelussa, että heille on erittäin tärkeää oppia suomen kieli. Siinä he myös kokivat alkukartoituskyselyn (liite 1) mukaan tarvitsevansa eniten apua sosiaalisen elämän rakentamisen lisäksi. Halu oppia suomen kieltä näkyi myös siinä, että nuoret kirjoittivat ylös sanoja, jotka olivat heille vieraita. Toive saada hyvä opiskelupaikka ja ammatti toistui nuorten puheissa. He olivat hyvin kiinnostuneita suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista, halusivat saada niistä lisää tietoa sekä olivat valmiita sitoutumaan suomalaisen yhteiskunnan sääntöihin. Varjosen (2013: 157) tutkimuksen mukaan juuri nämä tekijät tukevat integroitumista tutkimukseen osallistuneiden maahanmuuttajien itsensä mielestä. Tekemämme haastattelun vastausten perusteella kaikilla nuorilla oli toiveikkaita tulevaisuudennäkymiä. Nuorten puheista voimme siis päätellä heidän haluavan kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Berryn (2006:35) esittelemän akkulturaatiostrategian voimme tulkita tähtäävän ryhmän nuorten kohdalla joko assimilaatioon tai integraatioon. Keskusteluissa korostui usein tarve "tulla normaaliksi suomalaiseksi". Nuoret olivat myös hyvin sääntöorientoituneita ja ajattelivat suomalaisen tapakulttuurin olevan laki. Tulkitsimme tämän viittaavan assimilaatioon eli haluun kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan unohtaen alkuperäisen kulttuurin. Pyrimme ryhmätapaamisissa tuomaan esille oman kulttuurin säilyttämisen tärkeyden

suomalaisen kulttuurin omaksumisen rinnalla. Ohjauksetojen edetessä lisäsimme loppuhaastatteluun kulttuuriteeman, jonka tarkoituksena oli arvioida nuorten akkulturaatiostrategioita. Haastattelun vastauksissa ei korostunut assimilaatio akkulturaatiostrategiana. Sen sijaan kulttuurikysymykseen vastanneelle nuorelle tuntui olevan selkeää, mikä alkuperäisessä kulttuurissa on tärkeää ja mikä suomalaisessa kulttuurissa. Hän halusi säilyttää piirteitä omasta kulttuuristaan, mutta koki jo osittain sopeutuneensa suomalaisiin tapoihin. Tästä voisi päätellä nuoren akkulturaatiostrategian olevan lähempänä integraatiota kuin assimilaatiota. Koska saimme haastattelun vain yhdeltä nuorista, emme voi yleistää tuloksia koskemaan koko ryhmää.

Nuorten asettamat tavoitteet ryhmälle sekä meidän luomat tavoitteet ohjaukselle linittyivät opinnäytetyömme tavoitteeseen tukea nuoria itsenäiseen asumiseen. Nuorten omat tavoitteet ryhmätoiminnan suhteen olivat suomalaisesta kulttuurista oppiminen, suomen kieli, kavereiden löytäminen ja sääntöjen tunnistaminen. Nämä ovat hyvin paljon Varjosen (2013: 157) tutkimuksessa haastatteleminen maahanmuuttajien näkemysten mukaisia siitä, mitä integroitumiseen vaaditaan. Nuorten asettamat tavoitteet saavutettiin niiltä osin, kun se näin lyhyessä ajassa on mahdollista. Haastattelun perusteella nuoret pärjäävät muuton jälkeen itsenäisesti. Suomen kielen oppiminen ja sosiaalisten verkostojen luominen ovat kuitenkin edelleen asioita, joissa tarvitaan tukea. Kielitaitoon liittyy myös saapuneen postin sisällön ymmärtäminen. Esimerkiksi viralliset päätökset ovat kieleltään monimutkaisia ymmärtää.

Nuorilta saamamme palautteen perusteella he hyötyivät *Vokista omaan kotiin* -ryhmästä. Nuoret kokivat antamamme tuen olleen tarpeellista ja ajankohtaista. Voidaan kuitenkin todeta, että myös nuorten korkea motivaatio ja halu itsenäistyä olivat merkittäviä tekijöitä opinnäytetyön tavoitteen toteutumisen kannalta.

On hankalaa arvioida, miten nuoret olisivat onnistuneet itsenäistymisessään ilman osallistumista ryhmään. Emme myöskään voi vertailla ryhmätoiminnan onnistumista ja hyötysuhdetta ryhmään osallistuneiden ja ei-osallistuneiden kesken, sillä nuorten itsenäistymiseen vaikuttavat myös muut tekijät ryhmätoiminnan lisäksi. Koska tällaisia vertailun mahdollisuuksia ei ole ja nuorten antama palaute oli hyvin positiivista, voimme sanoa saavuttaneemme opinnäytetyön tavoitteen tukea nuoria itsenäistymisprosessissaan.

9.2 Materiaalien kehittäminen SPR:lle

Materiaaleja muokatessamme kiinnitimme paljon huomioita niiden kielen selkeyteen. Pyrimme välttämään pitkiä ja epäselkeitä virkkeitä ja käyttämään paljon esimerkiksi sinämuotoa, kuten Selkokeskus (2015b) ohjeistaa. Välillä se oli kuitenkin hankalaa, sillä esimerkiksi NAL:n materiaaleissa Vuokrasopimusohje sekä Vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet sisältävät paljon hankalaa sanastoa. Vaikka muokkasimme niitä parhaamme mukaan, joihinkin kohtiin lauserakenteiden muodostaminen täysin selkokielisesti oli melkein mahdotonta. Lisäsimme myös kuvia helpottamaan hahmottamista. Materiaalien tueksi tarvitaan kuitenkin jatkossakin myös suullista ohjeistusta.

Palaute materiaaleista oli pakko kerätä suullisesti, sillä nuorten oli hankala kirjoittaa suomeksi tai englanniksi. Näin ollen anonyymiteetti vastauksia kerätessä ei toteutunut, mikä saattoi vaikuttaa vastausten rehellisyyteen ja laatuun. Mainitsimme kuitenkin useaan otteeseen, että rehellisen palautteen antaminen on tärkeää, jotta voimme kehittää käytettyjä materiaaleja ymmärrettävämpään suuntaan. Luottamussuhteen syntyminen kuitenkin mahdollisti sen, että nuoret kokivat turvalliseksi antaa myös kielteistä ja rakentavaa palautetta. Yksi nuorista totesi, että haluaa sanoa suoraan, ettei yhdestä materiaalista ollut hänelle yhtään hyötyä. Koimme tämän arvokkaana palautteena ja osoituksena siitä, että palaute oli totuudenmukaista tai ainakin lähellä totuutta.

Kirjallisten materiaalien luominen vastaanottokeskuksen ohjaajien työn tueksi oli toinen opinnäytetyömme tavoitteista. Nuorten antaman palautteen jälkeen lähetimme materiaalit vastaanottokeskuksen johtajalle arvioitavaksi. Hän kehui materiaaleja ja antoi pieniä kehitysehdotuksia. Hioimme materiaalit ehdotusten mukaisesti ja lähetimme ne hänelle takaisin. Yhteistyökumppanilta saatu palaute oli erittäin positiivista ja he kokivat hyötyvänsä laatimistamme materiaaleista jatkossa. Tässäkin tavoitteessa siis onnistuimme hyvin.

9.3 Ohjauksen arviointi

Nuorten antama palaute meistä ohjaajista oli pelkästään positiivista lukuun ottamatta palautetta puheen nopeudesta. He eivät varsinaisesti erotelleet, mikä teki meistä niin

hyviä ohjaajia, kuin he kertoivat meidän olleen. He kuitenkin mainitsivat huumorin, ahkeruuden sekä auttavaisuuden olleen hyviä puoliamme. Myös sitä arvostettiin, että otimme selvää asioista, joihin emme heti tienneet vastausta.

Osoittamalla nuorille kunnioitusta syntyi ohjauksessamme Korhosen ja Puukarin (2013: 99) esille tuoma perusihmissuhde. Kiinnostusta ja arvostusta näytimme kuuntelemalla nuorten sanomisia, olemalla aidosti läsnä ja reagoimalla heidän sanomisiinsa tilanteen vaatimalla herkkyydellä ja sensitiivisyydellä. Näin toimimalla huomasimme toivotun luottamussuhteen ja avoimen ilmapiirin syntyneen jo ensimmäisellä kerralla.

Kiinnitimme Kartion (2009) ohjeiden mukaan huomiota puheeseemme. Koska nuorten äidinkieli ei ole suomi, heidän sanavarastonsa on suppeampi eivätkä he välttämättä tunnista eri sanojen vivahde-eroja. Tästä syystä non-verbaalisen kommunikaation merkitys korostui vuorovaikutuksessamme. Käytimme ilmeitä, eleitä ja kuvia ohjauksen tukena. Pyrimme myös olemaan mahdollisimman selkeitä, puhumaan yhden asian kerrallaan ja käyttämään tuttua sanastoa. Asumiseen liittyvää uutta sanastoa tuli kuitenkin väistämättä esiin, kuten isännöitsijä, kotivakuutus ja takuuvuokra. Jos sanaa oli selityksestä huolimatta vaikeaa ymmärtää, nuoret käyttivät apuna älypuhelimensa sanakirjaa. Oli myös joitakin sellaisia sanoja, joita ei heidän kielessään ole tai niitä ei käytetä. Vaikka pyrimme puhumaan hitaammin kuin normaalisti, välillä se kuitenkin saattoi unohtua. Yksi nuorista antoikin tästä palautetta. Onneksi hän sanoi siitä jo ohjaustilanteessa, jotta saimme selitettyä asian uudestaan hitaammin.

Vaikka tarkistimme aina, että nuoret ymmärsivät asiat, välillä tuntui, että heidän oli vaikea ymmärtää ihan kaikkea. Aiheet olivat todella vaikeita ja uutta asiaa oli paljon. Niiden täydelliseen sisäistämiseen olisi voinut käyttää vielä enemmän aikaa. Muuten kommunikaatioon liittyviä ongelmia ilmeni melko vähän ja pienistä kielellisistä vääryksistä selvittiin huumorin avulla. Huumori olikin suuressa roolissa onnistuneen vuorovaikutuksen luomisessa nuorten kanssa. Huumori kulkee yli kulttuurirajojen eikä nauruun tarvita yhteistä kieltä. Naurulla on yleisesti paljon positiivisia vaikutuksia ihmisiin. Se edesauttaa myönteistä vuorovaikutusta, antaa voimaa sekä yhdistää ihmisiä. (Suomen Mielenterveysseura n.d.) Nuorten kanssa yhdessä nauraminen kevensi tunnelmaa ja koemme, että juuri se teki meistä ohjaajina helpommin lähestyttäviä. Myös nuoret mainitsivat palautetta antaessaan, että huumori ja nauru oli *Vokista omaan kotiin* -ryhmätoiminnassa hyvä asia.

Koimme toimivaksi sen, että toinen meistä oli vetovastuussa ja aktiivisemmassa roolissa keskusteluissa ja toinen samanaikaisesti kirjoitti ylös havaintoja ja nuorten sanomisia. Näin keskustelun vetäjä pystyi olemaan täysin läsnä tilanteessa ja keskittymään kunnolla nuoriin. Samalla kirjaaja pystyi paremmin havainnoimaan tilanteita keskustelun häiriintymättä.

Kalliola ym. (2010) korostavat ammattimaisen ohjaajan tarvitsevan tilannetajua ja sopeutumiskykyä tilanteen vaativiin suunnitelman muutoksiin. Suunnitelman tekeminen sekä tavoitteiden asettaminen jokaiselle kerralle helpotti ohjaustyötämme. Olimme ohjaajina yhteisymmärryksessä siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu, vaikka tilanteet elivät eikä kaikkea voinut suunnitella etukäteen. Pystyimme kuitenkin reagoimaan tarpeisiin ja tilanteisiin ja esimerkiksi siirtämään seuraavalle kerralle asioita, jos ne tuntuivat liian raskaalta sillä kerralla. Koimme myös tärkeämmäksi keskustella nuoria kiinnostavista asioista kuin pysyä tarkasti suunnitelmassa.

Virallisista asumiseen liittyvistä asioista puhuttaessa roolimme oli olla Korhosen ja Puukarin (2013) esille tuomassa asiantuntijan asemassa. Muuten toimimme tasavertaisina kumppaneina yhdessä asioita ihmetellen. Tämä liittyy dialogisuuteen, johon pyrimme ja omasta mielestä saavutimme. Tasavertaisina osapuolina loimme yhdessä tilanteita ja opimme toisiltamme ja toisistamme uusia asioita. Dialogin tärkeyttä kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa puoltavat myös Puukari ja Taajamo (2007). Heidän mukaansa se voi parhaimmillaan johtaa uusiin tapoihin kommunikoida ja tarkastella omaa kulttuuriaan ja jopa uudenlaisen kulttuurin luomiseen yhdessä. Jotta olisimme päässeet näin syvälliseen dialogiin, ohjaussuhteen olisi pitänyt olla pitkäkestoisempaa ja jatkuvampaa.

10 Pohdinta

Agerin ja Strangin (2008: 166) mukaan onnistunut integraatio voidaan jaotella neljään osa-alueeseen. Näitä ovat työn, koulutuksen, asumisen ja terveyden saavutus, kansalaisuuden ja oikeuksien toteutuminen, sosiaalisten yhteyksien kehitys sekä kiinnittymistä tukevat rakenteelliset tekijät kuten kieli, kulttuuri sekä paikallinen ympäristö. Integraatio ei kuitenkaan näy pelkästään sen eri osa-alueissa. Oleellista on myös miettiä, miten maahanmuuttaja itse kokee integroituneensa. Olisimme voineet kiinnittää tähän näkö-

kulmaan enemmän huomiota työssämme. Teimme enemmän tulkintoja siitä, minkälainen halu heillä on integroitua tai assimiloitua (vrt. Berry). Nuoret kertoivat omista suhtautumisistaan esimerkiksi suomalaiseen kulttuuriin, mutta emme kysyneet heiltä suoraan, kuinka integroituneita he kokevat itse olevansa juuri nyt. Olisimme voineet kysyä heiltä, tuntevatko he olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa ja millä tavalla. Toisaalta tämän kysyminen olisi vaatinut parempaa kielitaitoa, jotta olisimme voineet kunnolla käydä läpi, mitä integraatio käsitteenä tarkoittaa.

Se, että emme kysyneet nuorilta heidän omia näkemyksiä integroitumisestaan, liittyi myös etiikkaan. Ennen ryhmän aloittamista pohdimme nuorten tilannetta ja heidän haavoittuvaisuuttaan. Olisimme halunneet keskustella enemmän esimerkiksi oman kodin merkityksestä nuorten kanssa, mutta koimme sen eettisesti vääräksi ottaen huomioon heidän tilanteensa yksintulleina alaikäisinä turvapaikanhakijoina. Oletettavaa oli, että he olisivat olosuhteiden salliessa halunneet itsenäistyä ja muuttaa omaan kotiin muussa ympäristössä. Oman kodin merkityksen pohtiminen olisi voinut mennä liian syvälle ja saattanut lisätä esimerkiksi koti-ikävää. SPR:n vastaanottokeskuksen johtajankin mukaan aihe olisi voinut olla liian rankka ja aukaista nuorissa ikäviä tunteita. Pyrimme suuntaamaan ajatukset tulevaan ja elämään täällä Suomessa, mutta jäimme miettimään, olimmeko sittenkin liian varovaisia nuorten menneisyyden suhteen. Toisaalta nuoret kyllä kertoivat joitain asioita melko avoimesti menneisyydestään ilman, että suuntasimme keskustelun fokusta sinne. Loppuen lopuksi turvallisen ilmapiirin luominen mahdollisti tämän avoimuuden ja nuoret saivat omasta aloitteestaan kertoa itsestään asioita, jos niin tahtoivat.

Aihepiirien valinnan lisäksi ohjaajan täytyy miettiä myös muita ohjaukseen vaikuttavia tekijöitä. Ohjaajan tulee muun muassa olla tietoinen omista arvoistaan ja miettiä mitä itse arvostaa ja miksi (Kalliola ym. 2010: 21). *Vokista omaan kotiin* -ryhmän ohjaajina valitsimme tietoisesti integraatiostrategian yhdeksi toimintaamme ohjaavaksi arvoksi. Pohdimme, oliko integraatiostrategian painottaminen keskusteluissa oikein vai oliko se kenties vain omien näkemystämme korostamista ja samalla nuoren näkemystä vähättelevää. Neutraali suhtautuminen kaikkiin neljään Berryn (2006) esittelemään akkulturaatiostrategiaan ja erityisesti assimilaation hyväksyminen tuntui kuitenkin väärältä. Koimme sen eettisesti arveluttavaksi olla tukematta sitä strategiaa, mikä tutkimusten valossa näyttää parhailta hyvinvoinnin tukemisen kannalta.

Vokista omaan kotiin -tyyppisellä ryhmätoiminnalla olisi vaikutuksia itsenäisyyden tukemisen lisäksi integraation onnistumiseen sekä suvaitsevaisuuteen. Lisääntyneen maahanmuuton seurauksena myös maahanmuuton vastustus on kasvanut. Maahanmuuttokriitikot näkevät monikulttuurisuuden uhkana eikä mahdollisuutena. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että nuoret maahanmuuttajat kohtaavat asunnon saamisessa syrjintää (Nuorisobarometri 2014: 42). Suomalaisen kulttuurin ja asumiskulttuurin tunteminen vähentää konflikteja molemmin puolin. Maahanmuuttajien kanssa kulttuurista keskusteleminen on tärkeää, jotta he ymmärtävät, että esimerkiksi suomalaisen puhumattomuus ei tarkoita sitä, ettei heistä pidetä. Asumiskulttuurin näkökulmasta naapurisovulla on suuremmat mahdollisuudet säilyä, jos kaikilla asukkailla on perustietoa kerrostaloasumisen erityispiirteistä. Toki aidossa integraatiossa myös kantaväestön tulisi ymmärtää eri kulttuureita ja niiden tapoja. Positiiviset kokemukset kuitenkin vaikuttavat kantaväestön asenteisiin ja voivat johtaa suvaitsevampaan ilmapiiriin. Jos ryhmätoiminta vakiinnutettaisiin osaksi vastaanottokeskustoimintaa, pidemmällä ajalla se ehkäisisi myös asunnottomuutta, koska asumisvalmiudet olisivat paremmat.

Vilén, Leppämäki ja Ekström (2008: 24) korostavat voimaantumisen merkitystä muiden kanssa vuorovaikutuksessa olemisen seurauksena. Ryhmämuotoinen tuki ja sitä kautta saavutettu vuorovaikutuksellinen vertaistuki samassa tilanteessa olevien nuorten kesken voikin olla heille voimaannuttava kokemus. Sekä nuorten välillä että ohjaajien kanssa ryhmässä käytyjen keskustelujen kautta syntyy erilaisia näkökulmia. Joku ryhmäläinen saattaa esimerkiksi tuoda esiin itsenäistymiseen liittyviä ajatuksia ja kysymyksiä, joita muut eivät ole aikaisemmin pohtineet. Myös *Vokista omaan kotiin* -ryhmään osallistuneet nuoret itse sanoivat, että ryhmä oli parempi kuin yksilöohjaus olisi ollut. Hyvä lisä ryhmätoiminnalle voisi olla jo vastaanottokeskuksesta omaan kotiin muuttaneen nuoren vierailu jollain kerralla. Voisi olla mukavaa ja hyödyllistä ryhmäläisille kuulla jonkun omia kokemuksia itsenäistymisestään.

Vokista omaan kotiin -tyyppistä ryhmää voisi ohjata esimerkiksi SPR:n vapaaehtoiset. Jos kyseiseen vastaanottokeskukseen on vaikea päästä, ryhmä voi kokoontua esimerkiksi kirjastossa tai nuorisotalolla. Vapaaehtoisten tulisi kuitenkin olla tietoisia itsenäiseen asumiseen liittyvistä asioista, jotta annettu informaatio on oikeaa. Luomamme materiaalit toimivat pohjana ohjaukselle, mutta niihin täytyy perehtyä ennen ohjausta. Vapaaehtoisten koordinointi pitäisi myös hoitaa niin, että ryhmätoiminta saataisiin aina viettyä loppuun katkeamatta.

Jos vapaaehtoisia ei ole eikä ryhmätoimintaa ole mahdollisuus järjestää, vastaanottokeskuksen työntekijät voivat käyttää laatimiamme materiaaleja yksilöohjauksensa tukena. Ilman erillistä panostusta ryhmätoimintaan itsenäistymistä ja nuorten huolia ja haaveita ei voida pohtia niin syvällisesti eikä vertaisuus toteudu. Materiaalien avulla ohjaajat kuitenkin saavat suuntaa, missä nuoret ovat aiemmin toivoneet tukea. Emme koe, että materiaaleja on hyvä jakaa sellaisenaan ilman ohjausta, sillä ilman vuorovaikutusta niiden ymmärtäminen voi olla hankalaa. Materiaalien avulla aiheisiin perehtyminen kuitenkin helpottaa ja nopeuttaa vastaanottokeskuksen työntekijöiden työtä, kun nuoret tarvitsevat tukea itsenäistyessään.

Jos ryhmätoiminta eikä kattava yksilöohjaus ole mahdollista, vastaanottokeskuksessa voitaisiin järjestää infoja, kun nuoret ovat muuttamassa omaan kotiin. Tällöin kaikki, kenelle itsenäistyminen olisi ajankohtaista, saataisiin informoitua yhtä aikaa. Tulkit helpottaisivat huomattavasti ymmärryksen varmistamista ja aikaa kuluisi ehkä vähemmän. Infotilaisuuden vaarana on kuitenkin jäädä otteeltaan assimiloivaksi ja luonteeltaan yksisuuntaiseksi neuvomiseksi, jossa dialogia ohjaajien ja nuorten välillä ei synny. Erittäin tärkeää kun on virallisten asioiden informoimisen lisäksi kuunnella nuorten omia näkemyksiä, pohdintaa, huolia ja toiveita.

Kulttuurista keskusteleminen on tärkeää, kun eri kulttuurit kohtaavat. *Vokista omaan kotiin* -ryhmässä kulttuurikeskustelu kulki mukana koko ryhmän elinajan. Nuorilla oli selkeästi tarve keskustella siihen liittyvistä asioista, sillä se nousi puheeksi usein. Emme kuitenkaan koe, että kulttuuriin liittyen tarvitsisi tehdä materiaaleja, sillä keskustelu on luontevampaa, kun aiheet nousevat nuorilta itseltään. Kulttuurin merkitystä ei kuitenkaan tule unohtaa ja keskustelua aiheesta voi herätellä kysymyksillä tarvittaessa. On myös tärkeää reagoida, jos puheessa välittyy vahvasti akkulturaatiostrategioista assimilaatio, separaatio tai marginalisaatio.

Maailmanlaajuiset ongelmat ja maiden välillä tapahtuva muuttoliikenne määrittävät täysin vastaanottotyön tulevaisuutta. Vastaanottokeskustyö on siten riippuvainen turvapaikanhakijoiden määrästä eikä työn jatkuvuutta voida ennustaa. Työ on luonteeltaan epävarmaa, sillä maailmalla sattuvat kriisit ovat erilaisia eikä voida etukäteen ennakoimista ja millaisia asiakkaita keskuksiin saapuu. (Miettinen–Jokinen–Mikkonen 2013: 186.) Oletettavaa kuitenkin on, ettei turvapaikanhakijoiden määrä tule tulevaisuudessa-

kaan loppumaan. Tällöin resursseja tulee edelleen laittaa heidän itsenäistymisensä tukemiseen. Nuorille teettämämme haastattelun mukaan tukea itsenäistymiseen on tarpeellista antaa juuri ennen omaan kotiin muuttoa. Näin uusi tieto on tuoreessa muistissa ja kiinnostus asumisasiota kohtaan on korkeampi. Pitäisikin olla jokaisen täysi-ikäistyneen oleskeluluvan saaneen nuoren subjektiivinen oikeus saada riittävästi tukea itsenäiseen asumiseen vastaanottokeskuksesta omaan kotiin muuttaessaan.

Lähteet

Ager, Alastair – Strang, Alison 2008. Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies* 21 (2). 166–191.

Ara 2016. Asunnottomat 2015. Selvitys. Verkkodokumentti. <[http://www.ara.fi/fi-FI/ARA-tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015\(38041\)](http://www.ara.fi/fi-FI/ARA-tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015(38041))>. Luettu 15.9.2016.

Asumisen Abc – kouluttajanopas 2015. Nuorisoasuntoliitto ry. Verkkodokumentti. <<http://www.nal.fi/wp-content/uploads/2015/06/Kouluttajan-opas.pdf>>. Luettu 10.10.2016.

Asumisneuvonnan ja opastuksen tarpeet maahanmuuttaja-/pakolaisväestön asumisessa. 2012. Kotiloprojekti. Verkkodokumentti. <http://www.asuntoensin.fi/files/2530/KOTILO-hanke_Asumisneuvontakoulutus.pdf>. Luettu 5.5.2016

Berry, John 2006. Contexts of Acculturation. Teoksessa Sam, David – Berry, John (toim.): *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. 27–40.

Berry, John 2004. Fundamental Psychological Processes in Intercultural Relations. Teoksessa Landis, Dan – Bennett, Janet – Bennett, Milton (eds.): *Handbook of Intercultural Training*. 3. painos. Sage Publications. 166–184.

Berry, John – Sam, David 2006. Introduction. Teoksessa Sam, David – Berry, John (toim.): *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. 1–7.

Biles, John – Frideres, James 2012. *International Perspectives: Integration and Inclusion*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Björklund, Krister 2015. Unaccompanied refugee minors in Finland. Challenges and good practices in a Nordic context. Turku: Institute of Migration. 53–55.

European Migration Network 2009. Yksintulleet. Näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. 9. Saatavilla myös verkkodokumenttina. <http://www.emn.fi/files/44/Artikkeli_yksintulleet_24062009_FINAL.pdf>. Luettu 30.8.2016

Eurostat 2016a. Asylum in the EU Member States. Verkkodokumentti <<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>>. Luettu 30.8.2016

Eurostat 2016b. Asylum applicants considered to be unaccompanied minors. Almost 90 000 unaccompanied minors among asylum seekers registered in the EU in 2015. Slightly more than half are Afghans. Verkkodokumentti. <<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7244677/3-02052016-AP-EN.pdf>>. Luettu 30.8.2016

Haikola, Lotta 2012. Monipaikkainen nuoruus: Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit. Helsinki: Helsingin yliopisto. 86.

Kalliola, Tiina – Kurki, Arja – Salmi, Marjaana – Tamminen-Vesterbacka, Tutta 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja. 9, 21–25, 44–50, 84.

Karppinen, Jari – Fredriksson, Peter 2014. "Aune" 2016–2019. Asunnottomuuden ennaltaehkäisy -asunto ensin näkökulma. 18. Verkkodokumentti. <<http://www.ym.fi/download/noname/%7BBB7EA693B-D00B-4287-96A3-C69802F8D084%7D/117413>>. Luettu: 25.11.2016

Kartio, Johanna 2009. Miten puhua selkokieltä? Teoksessa Kartio, Johanna (toim.): Selkokieli ja vuorovaikutus. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry. 8–24.

Korhonen, Vesa – Puukari, Sauli 2013. Ohjaussuhteen rakentuminen ja kulttuurienväläinen dialogi. Teoksessa monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Korhonen, Vesa – Puukari, Sauli (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus. 94–111.

Kotilo-projekti n.d.. Asumispakki-koulutus. Muutettaessa uuteen kotiin. Pakolaisapu ry. Verkkodokumentti. <http://pakolaisapu.fi/arkisto/pdf/Kotimaan_Tyo/PDFs-Kotimaa-kotilo-materiaalipankki/>. Luettu 4.3.2017

Kupari Tiina 2011. Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010. Helsinki: Suomen Ympäristö 1/2011. 18. Saatavana myös verkkodokumenttina:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37052/SY1_2011_Omaa_kotia_etsimassa.pdf?sequence=1>. Luettu 15.9.2016.

Laitinen, Kai 2011. Mitä turvapaikkamenettelyn jälkeen? EHJÄ ry:n tuki nuorille. Julkaisussa Lapsen etu ensin. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Yhteiset Lapsemme-All Our Children Ry. 120–127. Saatavana myös verkkodokumenttina.

<http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf>. Luettu 30.8.2016

Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>>.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011. Annettu Helsingissä 17.6.2011. Saatavissa sähköisesti <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>>. Luettu 10.10.2016

Lastensuojelulaki 2007/417. Finlex. Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>>. Luettu 30.8.2016

Maahanmuuttovirasto 2015. Maahanmuuttoviraston tilastot. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/download/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf?41d7b0cbd649d488>. Luettu 10.2.2017

Maahanmuuttovirasto 2016a. Turvapaikan hakeminen. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen>. Luettu 5.5.2016

Maahanmuuttovirasto 2016b. Vastaanottokeskukset. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanotto toiminta/vastaanottokeskukset>. Luettu 5.5.2016

Maahanmuuttovirasto 2016c. Ilman huoltajaa olevat lapset. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanoton_palvelut/ilman_huoltajaa_olevat_lapset>. Luettu 5.5.2016

Maahanmuuttovirasto 2017a. Vastaanottokeskusten yhteystietoja. Verkkodokumentti: <http://www.migri.fi/download/71645_Vastaanottokeskusten_yhteystietoja_5.1.2017.pdf?fbcd450cd5965d488>. Luettu 29.3.2017

Maahanmuuttovirasto 2017b. Toiminnassa olevat alaikäisyksiköt. Verkkodokumentti: <http://www.migri.fi/download/71640_Alaikaisyksikoiden_yhteystietoja_5.1.2017.pdf?8d50cadb5a65d488>. Luettu 29.3.2017

Maahanmuuttovirasto 2017c. Vastaanottokeskuspaikkoja vähennetään lisää. Verkkodokumentti: <http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vastaanottokeskuspaikkoja_vahennetaan_lisaa_72568>. Luettu 29.3.2017

Miettinen, Janissa – Jokinen, Reetta – Mikkonen, Marko 2013. Monikulttuurinen ohjaus turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa - työskentelyä välitilassa. Teoksessa Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Korhonen, Vesa -- Puukari, Sauli (toim.). Jyväskylä: PS-kustannus. 174–190.

Mikkonen, Anna 2002. Yksin Suomessa. Ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ry. 12.

Mikkonen, Anna 2011. Miten tukea Suomeen ilman huoltajaa tulleita turvapaikanhakijalapsia ja -nuoria? Julkaisussa Lapsen etu ensin. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Yhteiset Lapsemme-All Our Children Ry. 78–93. Saatavana myös verkkodokumenttina. <http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf>. Luettu 20.10.2016

Mustonen, Henna 2011. Lapsen etu ensin. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Yhteiset Lapsemme - All Our Children Ry. 7–9. Saatavana myös verkkodokumenttina. <http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf>. Luettu 20.10. 2016

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy. 87–89.

Nuorisoasuntoliitto ry 2016. Omaan kotiin -opas itsenäistyvälle nuorelle 2016–2017. Saatavana myös verkkodokumenttina. <http://www.nal.fi/wp-content/uploads/2015/10/Omaan_kotiin_opas_2016_2017_web.pdf>.

Nuorisoasuntoliitto ry n.d. Mikä NAL? Verkkodokumentti: <<http://www.nal.fi/mika-nal/mita-nal-tekee/>>. Luettu 10.9.2016

Nuorisobarometri 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Syrjintä syrjäytyminen. Sami Myllynen (toim.) Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. 29 – 52

Pakolaisneuvonta 2014. Yksintulleet turvapaikanhakijalapsset. Verkkodokumentti. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=133&lang=suo>. Luettu 20.10.2016

Parsons, Annika 2010. Lapsen edun toteutuminen turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä. Vähemmistövaltuutettu. Helsinki. 38. Luettavana myös verkossa. <https://www.syrjinta.fi/documents/10181/10850/31685_vv_lapsen_etu_2010_paino_verkkoversio.pdf/0b0a7142-4109-4dfb-b4ad-14de6b5564f5>. Luettu 20.10.2016

Puukari, Sauli – Korhonen, Vesa 2013a. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa Korhonen, Vesa – Puukari, Sauli (toim.): Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus. 12–32.

Puukari, Sauli – Korhonen, Vesa 2013b. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne – Fågel, Stina – Säävälä, Minna (toim.): Olemme muuttaneet-ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto. 32–47.

Puukari, Sauli – Taajamo, Matti 2007. Kulttuurinen kehitystehtävä monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtien hahmottamisessa. Teoksessa Taajamo, Matti – Puukari, Sauli (toim.): Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. 9–22.

Sam, David 2006. Acculturation: Conceptual Background and Core Components. Teoksessa Sam, David – Berry, John (toim.): The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology. Cambridge: Cambridge University Press. 11–26.

Sam, David – Berry, John 2006. Introduction. Teoksessa Sam, David – Berry, John (toim.): The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology. Cambridge: Cambridge University Press. 1–7.

Saukkonen, Pasi 2007. Maahanmuutto, monikulttuurisuus, ja kulttuuripolitiikka: taustatietoja tutkimukselle ja toiminnalle. Cuporen verkkojulkaisuja 1/2007. 8. Saatavissa myös verkkodokumenttina: http://www.cupore.fi/images/tiedostot/2007/monikulttuurisuus_taustatietoja.pdf.

Saukkonen, Pasi 2013. Kuinka maahanmuuttaja kotoutetaan? Erilaisuuksien Suomi: vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus. 65 – 92.

Saukkonen, Pasi 2016. Mitä on kotoutuminen? Kvartti 4. Saatavana myös verkkodokumenttina <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/mita-kotoutuminen>. Luettu 4.2.2017

Selkokeskus 2015a. Selkokieli. Verkkodokumentti. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>. Luettu 30.11.2016

Selkokeskus 2015b. Selkokieli. Kohderyhmät. Verkkodokumentti: <http://selkokeskus.fi/selkokieli/kohderyhmat/>. Luettu 30.11.2016

Selkokeskus 2016. Selkokieli. Selkokirjoitusohjeet. Rakenteet. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokirjoitusohjeet/rakenteet/>. Luettu 30.11.2016

Sisäministeriö n.d. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Verkkodokumentti. <http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>. Luettu 1.4.2017

Suomen Mielenterveysseura n.d. Huumori vahvistaa. Verkkodokumentti <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/hyvinvointi/huumori-vahvistaa>. Luettu 10.3.2017

Suomen Punainen Risti 2016a. Mikä on Suomen Punainen Risti? Verkkodokumentti. <<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>>. Luettu 30.8.2016

Suomen Punainen Risti 2016b. Punaisen Ristin seitsemän periaatetta. Verkkodokumentti. <<https://www.punainenristi.fi/periaatteet>>. Luettu 30.8.2016

Suomen Punainen Risti 2016c. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto. Verkkodokumentti. <<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto>>. Luettu 30.8.2016

Varjonen, Sirkku 2012. Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. 157. Saatavana myös verkkodokumenttina. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40789/Varjonen_vaitoskirja.pdf?sequence=1>.

Vilén, Marika – Leppämäki, Päivi – Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3.painos. Helsinki: WSOY. 19, 24.

Ympäristöministeriö 2016. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016 - 2019. Valtioneuvoston periaatepäätös. Verkkodokumentti <http://historia.asuntoensin.fi/files/5525/Asunnottomuusohjelma_periaatepaatos_rahakunta_ja_valtioneu

Alkukartoituskysely

1. Mikä on sinun suurin huoli, kun sinä itsenäistyt?
2. Missä asiassa sinä tarvitset apua, kun sinä itsenäistyt?
3. Mitä sinä toivot, kun muutat omaan kotiin? Mitä kivaa odotat?
4. Kuka on kertonut sinulle, mitä sinun pitää tehdä, kun itsenäistyt? Kuka on auttanut sinua?

Vuokrasopimuslomake ja vuokrasopimusohje

Vuokrasopimus

1. Vuokra-aika

Vuokrasopimus

- Määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus
- Määräaikainen vuokrasopimus päättyy sovittuna päivänä.
- Toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus on voimassa niin kauan kunnes vuokralainen tai vuokranantaja irtisanoo vuokrasopimuksen.

2. Vuokranmaksu

Maksaa vuokra

- Eräpäivä on sama päivä joka kuukausi.
- Eräpäivä lukee vuokrasopimuksessa.

3. Irtisanomisaika (toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus)

Sinä

1 x

MAA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

- Vuokralainen irtisanoo:
 - ⇒ yksi kokonainen kuukausi
 - ⇒ Jos sinä irtisanot vuokrasopimuksen esimerkiksi 15. päivä kesäkuuta, sinä maksat vielä kesäkuun JA heinäkuun vuokran (heinäkuu on se yksi kokonainen kuukausi)

Vuokranantaja

3 x

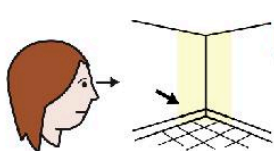
MAA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

- Vuokranantaja irtisanoo:
 - ⇒ 3 kuukautta, jos sinä olet asunut asunnossa alle vuoden
 - ⇒ 6 kuukautta, jos sinä olet asunut asunnossa yli vuoden

6 x

MAA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

- Vuokrasopimus irtisanotaan aina kirjallisesti

Tarkastaa asunnon kunto

4. Tee kuntotarkastus

- Tarkasta asunnon kunto, jotta sinua ei voida syyttää edellisen vuokralaisen tekemistä vahingoista.

5. Takuuvuokra

Maksaa takuuvuokra

- Ennen kuin sinä muutat, sinä maksat vuokranantajalle takuuvuokran.
- Takuuvuokra on yhden, kahden tai kolmen kuukauden vuokran määrä
- Sinä saat takuuvuokran takaisin, jos asunto on siisti ja ehjä, kun sinä muutat pois
- Jos sinä rikot asuntoa, vuokranantaja pitää takuuvuokran rahat

⇒ Tee vuokrasopimus aina kirjallisena!

⇒ Varmista, että sinä ymmärrät, mitä sopimuksessa lukee ennen kuin allekirjoitat!

→ allekirjoitus on lupaus

Lisää tietoa vuokralaiselle:

www.vuokralaiset.fi

Kuvat: Papunet

Vuokrasopimus

(Nuorisoasuntoliitto)

ASUINHUONEISTON VUOKRASOPIMUS**1. VUOKRANANTAJA****2. VUOKRALAINEN/VUOKRALAISET**

Nimi	Nimi
Osoite	Osoite
Puhelin	Puhelin
Pankkilyhteys	Syntymäaika
	Vuokralaisen avio- tai avopuolison nimi
	Syntymäaika

3. VUOKRAUSKOHDTE

Osoite			☐ Huoneet vuokrataan siinä kunnossa kuin ne ovat sopimuskohdekohtaisesti	☐ Huoneiden käytöstä, kunnosta, kunnossapidosta ja/tai muutostöistä on sovittu liitteessä
			☐ Huoneista on laadittu kuntotarkastuslomake	
Huoneistotyyppi	Pinta-ala noin m ²	Muut tilat ja niiden käyttötarkoitus		

4. VUOKRA-AIKA

☐ Toistaiseksi voimassa oleva sopimus	Hallintoaikeden siirtymispäivä	☐ Määräaikainen sopimus	Hallintoaikeden siirtymispäivä
Alkamispäivä	Irtisanomisajan alkamispäivä ☐ AHVL:n mukainen* ☐ Muu, mikä?	Alkamispäivä	Päättymispäivä

5. VUOKRA

€/kk	€/m ²	Eräpäivä ☐ joka kuukauden päivä ☐ AHVL:n mukainen*	Viivästyskorke on voimassaolevan korkolain mukainen ☐ Muu, mikä? %
Muut korvaukset		Vuokranmaksukausi ☐ AHVL:n mukainen* ☐ Muu, mikä?	
☐ Vuokralainen maksaa vuokraennakkoa	Ennakon määrä	Ennakon maksupäivä	Ennakko hyvitetään ☐ ensimmäisistä vuokrista ☐ viimeisistä vuokrista

6. VAKUUS

☐ Tämän sopimuksen velvoitteiden täyttämisen vakuudeksi toimitetaan vakuus	Vakuuden antaja ☐ vuokranantaja ☐ vuokralainen	Vakuus ja sen arvo	Vakuuden toimituspäivä
---	---	--------------------	------------------------

Oikeudet ja velvollisuudet

Oikeudet

=Mitä sinä saat tehdä ja mitä vuokranantajan täytyy tehdä

- Vuokranantaja huolehtii, että asunto on hyvässä kunnossa
→ Esimerkiksi lämmitys, jääkaappi ja liesi toimivat.

Liesi

Jääkaappi

Lämmityspattereri

- Vuokranantaja saa tulla asuntoon VAIN, jos sopii sinun kanssa

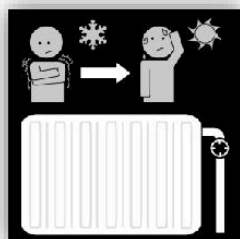

Tervetuloa!

- Jos asunnossa on vikaa, esimerkiksi ei tule lämmintä vettä, lämmitys ei toimi, keittiön koneet ovat rikki tai ikkuna on rikki, sinulla on oikeus valittaa. Jos asunnossa on vikoja, sinulla on oikeus maksaa pienempi vuokra.

Lämmin vesi

Lämmitys ei toimi

Ikkuna rikki

Määräaikainen vuokrasopimus:

- Jos asunto on rikki, ja vuokranantaja ei korjaa sitä, sinä saat irtisanoa vuokrasopimuksen ennen viimeistä päivää.
- Sinä saat irtisanoa vuokrasopimuksen ennen viimeistä päivää, jos asunnossa on vaara terveydelle (esimerkiksi home). Jos asunnossa on hometta, se haisee ja sinulle voi tulla nuhaa, yskää tai päänsärkyä.
- Vuokranantaja voi irtisanoa vuokrasopimuksen vain, jos hänellä on siihen hyvä syy, esimerkiksi sinä et maksa vuokraa tai rikot sääntöjä.

Irtisanoutua

Velvollisuudet

=Mitä sinun täytyy tehdä

- Sinun täytyy maksaa vuokra kerran kuussa.

Maksaa vuokra

- Sinun täytyy hoitaa asuntoa hyvin = Älä riko mitään ja pidä asunto siistinä (=puhtaana).

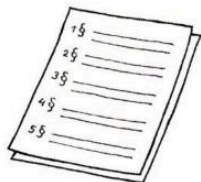
Siisti asunto

Siivota

- Jos jokin menee rikki, sinun täytyy korvata vahinko.
- Sinä olet vastuussa asunnosta myös silloin, jos kaverisi rikkoo siellä jotain.

- Sinun täytyy noudattaa talon sääntöjä.

Talon säännöt

- Huolehdi sinun avaimistasi!

Avaimet

- Kellarissa olevat tavarat eivät ole yhteisiä. Niitä ei saa lainata.
- Kysy aina lupa vuokranantajalta, jos haluat tehdä asunnossa pysyviä muutoksia (esimerkiksi maalata seiniä, vaihtaa kaapinovia, tehdä remonttia).

Maalata seiniä

Tehdä remonttia

- Ilmoita heti vuokranantajalle, jos huomaat asunnossa jotain vikaa!

Ilmoittaa

Muuttajan muistilista

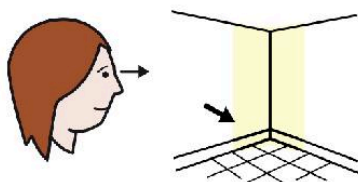
Muuttajan muistilista

Kun sinä muutat omaan kotiin:

1. Tee muuttoilmoitus maistraattiin ja postiin heti.

2. Kerro talon huoltoyhtiölle tai isännöitsijälle, että olet muuttanut asuntoon. Sinä saat sinun sukunimen oveen. Isännöitsijä päästää sinut sisään, jos avain on unohtunut kotiin. Sinun täytyy maksaa isännöitsijälle, jos unohdat avaimen kotiin. Isännöitsijän puhelinnumero on rappukäytävän ilmoitustaululla.
3. Katso asunnon kunto vuokranantajan kanssa ennen kuin teet vuokrasopimuksen. Näin sinua ei voida syyttää vahingoista, jotka edellinen asukas on tehnyt.

Katso asunnon kunto

4. Tee sähkösojimus. Suomessa on monia eri sähköyhtiöitä, voit valita itse yhtiön.

Sähkösojimus

5. Tarkista palovaroitin. Sinulla täytyy olla palovaroitin kotona. Tarkista patterit säännöllisesti.

Palovaroitin

6. Tarkista, kuinka paljon vesimaksu maksaa. Kuuluuko vesi vuokraan vai pitääkö vesi maksaa erikseen?
7. Hanki kotivakuutus. Jos sinulla on vakuutus, vakuutusyhtiö korvaa vahingot. (Esim. tulipalon tai vesivahingon.)

Kotivakuutus

8. Hanki Internet Dna/Elisa/Telefinland/Sonera-liikkeistä, jos tarvitset. Joskus nettiyhteys voi kuulua vuokraan.

Kuvat: Papunet

Huonekalut ja kodinkoneet

Huonekaluja ja kodinkoneita

Kierrätys:

www.tori.fi

<http://www.kierrätyskeskus.com/>

- Sairaالاتie 4, 08200 Lohja
- Servin Majan tie 6 D, 02150 Espoo
- katso lisää

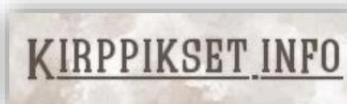

<http://www.kierratyskeskus.fi/>

- Kutojantie 3, 02630 Espoo
- Rusthollarinkatu 1, 02270 Espoo
- katso lisää

<http://www.kirppikset.info/>

Facebook- ryhmiä:

- Huonekalut Uusimaa/Myydään, Ostetaan, Vaihdetaan ja annetaan
- Huonekaluja annetaan ja otetaan vastaan ilmaiseksi ETELÄ-SUOMI
- KIRPPUTORI - Anna! Vaihda! Myy! Osta!
- Hakusanoja: kirpputori, kirppis, ostetaan/myydään, annetaan/vaihdetaan (katso mikä alue)

Muista! Sinun täytyy hakea huonekalu. Joskus myyjä voi tuoda huonekalun. Älä lähetä rahaa myyjälle. Maksa vasta, kun olet saanut huonekalun.

Uusia huonekaluja ja kodinkoneita:

Verkkokauppa.com

Ikea

Prisma

Tokmanni

Clas Ohlson

Hobby Hall

Sotka

Masku

Jysk

Isku

Kysy maksaako kuljetus!

Kotiin liittyviä kuvia

KIERRÄTYS (Kuvat: Iida Lehti ja Jaana Hämäläinen)

Lasi

Metalli

Sekajäte

Paperinkeräys

Keräyskartonki

Biojäte

PALOTURVALLISUUS (Kuvat: Papunet.net)

Palovaroin

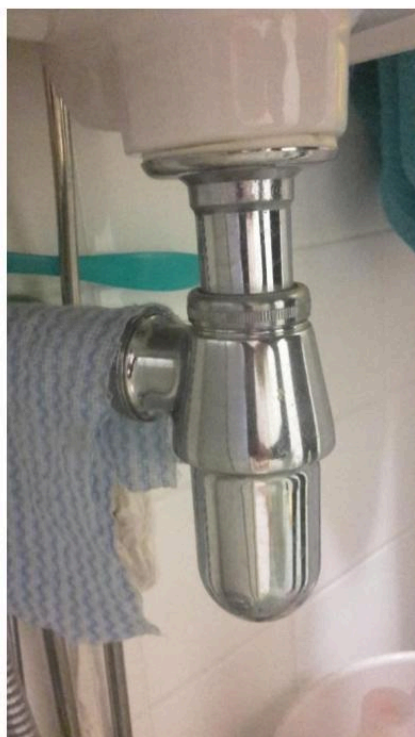

Sammutuspeite

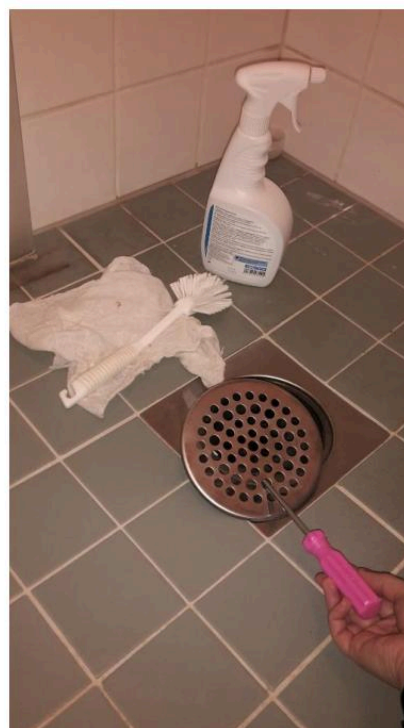

Vaahtosammutin

KODINHUOLTO (Kuvat: lida Lehti ja Jaana Hämäläinen)

Hajulukko

Lattiakaivo

Tiskikoneen hana

Pyykinpesukoneen hana

Palautekysely

Palautekysely

1. Muistatko tämän?

	1	2	3	4	5	6	7	8
Kyllä								
Ei								

Kommentteja (merkitse materiaalin numero):

2. Ymmärsitkö, mitä tarkoittaa?

	1	2	3	4	5	6	7	8
Kyllä								
Ei								
EOS								

Kommentteja (merkitse materiaalin numero):

3. Mitä mieltä olet?

	1	2	3	4	5	6	7	8
Kyllä								
Ei								
EOS								

Kommentteja (Merkitse materiaalin numero):

Kuntotarkastuslomake

Huoneiston kuntotarkastuslomake

Huoneiston osoite _____

Vuokralainen _____

Tarkastettu tyhjänä () kalustettuna () Tarkastuspäivämäärä ____ / ____ 20____

Kirjaa vain puutteelliset kohdat:

1. Katot _____
2. Ikkunat _____
3. Lattiat _____
4. Ovet _____
5. Patterit _____
6. Seinät _____
7. Keittiön kaapistot _____
8. Jääkaappi, pakastin _____
9. Liesi, liesituuletin _____
10. Tiskipöytä, keittiön hanat _____
13. Pistorasiat, puhelinpistoke, tv-pistoke _____
14. Puhelinpistoke _____
15. TV-pistoke _____
16. Valokytkimet _____
17. Kylpyhuone: lavuaari, vesihanat, wc-istuin, suihku/amme, peilikaappi _____
18. Vaatekomerot/vaatehuone _____
19. Verhokisko _____
20. Parveke _____
21. Varastot _____

Vuokralaisen allekirjoitus ja päivämäärä _____

Haastattelurunko

Haastattelurunko

1. Minkälainen sinun elämä on nyt? (kotona ja muuten elämässä)

Mikä on sinulle tärkeää?

Mikä on mennyt hyvin? Mikä on ollut kivaa?

Onko sinulla ollut ongelmia? Mitä ongelmia sinulla on ollut? Miten ongelma on ratkennut?

Missä asioissa sinä tarvitset vielä tukea tai apua?

2. Minkälainen on sinun tulevaisuus?

Missä sinä haluat asua? Missä sinä luulet, että asut?

Opiskeletko sinä tai oletko töissä?

Mitä muuta sinun elämässäsi on?

3. Minkälainen on suomalainen kulttuuri (tavat, säännöt, ruoka yms.)?

Mitä mieltä sinä olet siitä? Mikä on hyvää ja mikä huonoa? Onko sinusta tärkeää "tulla suomalaiseksi"? Miksi se on sinulle tärkeää tai miksi ei?

Onko sinulle tärkeää säilyttää oma kulttuuri? Mitä sinä haluat säilyttää? Onko se helppoa tai vaikeaa? Miksi?

4. Onko tarpeellista saada tietoa asumisasiosta?

Olisiko parempi käydä muuttoasioita läpi ennen muuttoa vai muuton jälkeen? Milloin?

Haluaisitko sinä saada tietoa asumisasiosta yksin vai ryhmässä?

Onko ryhmästä ollut sinulle hyötyä? Mitä hyötyä? Mikä oli turhaa?

Mitä mieltä olet ohjaajista?